

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Är förskoleklassen för alla barn?

- En kvalitativ forskningsstudie av lärares uttryckta uppfattningar om hur förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan påverkat skolgången för elever som har koncentrationssvårigheter

Zandra Bengtsson,
Helen Allansson,
Christina Ström Nilsson

Specialpedagogprogrammet

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: SPP601
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: HT23
Handledare: Mona Arfs
Kurs, Examinator: Girma Berhanu, Jana Hanzel Krátká
Uppsats, Examinator: Marianne Dovemark

Nyckelord: Läroplan, skolifiering, koncentrationssvårigheter, extra anpassningar, specialpedagogiska anpassningar, kartläggning

Abstract

Förskoleklassen har tidigare setts som en bro mellan förskola och skola och som en övergång för barn in i skolvärlden. Sedan drygt fem år tillbaka är förskoleklassen obligatorisk för alla barn och även förskoleklassens läroplan har ändrats från att tillhöra förskolan till att nu vara en del av grundskolan. Det här har också medfört mer krav för både elever och pedagoger vilket mynnat ut i både positiva och negativa konsekvenser.

Den här studien har som syfte att bidra med kunskap om hur lärare i förskoleklass ser på sitt uppdrag och vilka specialpedagogiska anpassningar de gör i sin undervisning för barn som har koncentrationssvårigheter. Mer specifikt syftar studien till att undersöka hur det påverkat dessa elever att läroplanen för förskoleklassen har implementeras i den obligatoriska skolverksamheten.

Undersökningen utgår från en kvalitativ studie med intervjuer som redskap. Nio lärare som arbetar i förskoleklass har intervjuats i studien och delgett sina erfarenheter. Tolkningen av intervjuerna har en hermeneutisk ansats. Studien utgår från specialpedagogisk teori och ett sociokulturellt perspektiv, där samspel mellan individ, grupp, organisation och samhälle ligger till fokus.

Genom att granska respondenternas intervjusvar framgår det vilka olika anpassningar som görs och hur förskoleklassens obligatoriska införande i grundskolan påverkat barn som har koncentrationssvårigheter. Lärarna i förskoleklass gör flertalet anpassningar för sina elever där varierad undervisning, bildstöd, tydlig struktur och möjlighet till paus visade sig vara av stor vikt. Resultatet visade också att lärarna fortfarande anser att leken är ett av de viktigaste momenten i elevernas undervisning i förskoleklass men att den nu blivit påverkad av ökade krav av kartläggningar och övrig dokumentation. Studien visar också på lärarnas positiva inställning till att ha fått en mer tydlig arbetsbeskrivning och yrkesroll men också en oro för hur det ska utvecklas framåt.

Förord

Den här studien är vårt examensarbete på specialpedagogiska programmet vid Göteborgs universitet. Arbetet har genomförts av oss tre studenter, Zandra, Christina och Helen. Under studiens gång har vi samarbetat tillsammans på distans då vi bor på olika platser i landet. Vi har nyttjat det digitaliserade samhället som vi idag lever i och träffats via Google Teams samt skrivit i ett dokument som vi delat mellan varandra och vår handledare. Det är på detta vis som vi har kunnat samarbeta och läsa varandras texter och tankar.

Alla tre har haft ambitionen i att lägga fokus på och göra sitt yttersta för att arbetet ska fortskrida. I början skrev alla tre under alla avsnitt, men när resultatet skulle skrivas gjordes en arbetsfördelning, då det ansågs lättare att inte alla tre skrev samtidigt i de olika avsnitten. För att underlätta processen och komma vidare delades avsnitten upp. Dock under de digitala träffarna diskuterades alltid det nedskrivna. När det kom till mindre avsnitt som förord, abstract och sammanfattning delade vi även upp skrivandet. Vi informerade varandra när ett avsnitt var skrivet för att alla skulle läsa igenom och ge sin åsikt. Intervjuerna genomfördes självständigt i respektive kommunen. Tillvägagångssättet såg lite olika ut: en av oss intervjuade alla tre respondenter på respektive arbetsplats, medan de två andra genomförde samtliga intervjuer digitalt via Teams.

Alla tre har upplevt att det funnits ett gott samarbete med såväl lyhördhet för varandras åsikter och i fördelningen av arbetsbörda. Inom läraryrket är det viktigt att kunna samarbeta som ett team, detta är något som eftersträvs under hela studiens gång. Utmaningen under studiens framväxt har varit att vi befunnit oss på olika platser och inte kunnat arbeta oss fram i studien på samma sätt som om vi träffats fysiskt. Speciellt delen där teman skulle tas fram i resultatet var en utmaning där det inte går att få samma diskussion och tillvägagångssätt via zoom som om vi hade suttit i samma rum.

Det största tacket vill vi ge till varandra för ett gott samarbete och en stor dos humor genom hela studien. Även tack till våra familjer som funnits där och stöttat oss under all den tid vi lagt ner på studien. Tack till våra respondenter som gjort den här studien genomförbar, utan er hade det inte varit möjligt. Tack till alla underbara studiekamrater och andra nära som stöttat, kommit med råd och synpunkter när vi behövt, det har betytt mycket för oss. Även ett tack till Mona Arfs för fantastisk handledning genom hela studien och tack vår examinator Marianne Dovemark.

Tack!

Christina, Zandra och Helen

Innehåll

Abstract	2
Förord	3
Innehåll	4
1 Inledning	6
2 Syfte och forskningsfrågor	7
3 Bakgrund	8
3.1 Förskoleklassens etablering i grundskolan.....	8
3.2 Hitta språket och Hitta matematiken.....	10
3.3 Barn som har koncentrationssvårigheter.....	11
4 Tidigare forskning	13
4.1 Forskning om sexåringen som skolpliktig elev.....	13
4.2 Forskning om ADHD och koncentrationssvårigheter.....	14
4.3 Anpassning för elever som har koncentrationssvårigheter.....	14
4.4 Fonologisk medvetenhet.....	16
4.5 Övergången mellan förskoleklass och år ett.....	17
5 Teoretiska utgångspunkter	19
5.1 Specialpedagogisk teori.....	19
5.2 Sociokulturella perspektivet.....	19
5.3 Teorival.....	20
6 Metod	21
6.1 Metodval.....	21
6.2 Urval.....	21
6.3 Genomförande.....	22
6.4 Hermeneutiken.....	23
6.5 Bearbetning och analys.....	23
6.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	23
6.7 Etik.....	24
7 Resultat	25
7.1 Vilka anpassningar uttrycker sig läraren göra i sin undervisning för elever som har koncentrationssvårigheter?.....	25
7.1.1 Generella anpassningar.....	25
7.1.2 Specialpedagogiska anpassningar.....	27
7.1.3 Relationsskapande.....	29
7.1.4 Klassrumsmiljön.....	30
7.2 Hur uttrycker sig lärarna att förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen (Lgr22) påverkat lärarnas arbete i förskoleklassen?.....	31
7.2.1 Lekens roll i förskoleklassen.....	31
7.2.2 Införandet av kartläggningsmaterial i förskoleklass.....	32
7.2.3 Förskoleklassen då och nu.....	34

7.2.4 Ledningens styrning.....	35
8 Diskussion.....	38
8.1 Resultatdiskussion.....	38
8.1.1 Vilka anpassningar uttrycker sig lärarna göra i sin undervisning för elever som har koncentrationssvårigheter?.....	38
8.1.1.1 Generella anpassningar.....	38
8.1.1.2 Specialpedagogiska anpassningar.....	39
8.1.1.3 Relationsskapande.....	40
8.1.1.4 Klassrumsmiljön.....	41
8.1.2 Hur uttrycker sig lärarna om hur förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen (Lgr22) påverkat lärarnas arbete i förskoleklassen?.....	42
8.1.2.1 Lekens roll i förskoleklassen.....	42
8.1.2.2 Införandet av kartläggningsmaterial i förskoleklass.....	42
8.1.2.3 Förskoleklassen då och nu.....	43
8.1.2.4 Ledningens styrning.....	43
8.2 Metoddiskussion.....	43
8.3 Studiens kunskapsbidrag.....	44
8.4 Förslag till vidare forskning.....	46
Referenser.....	47
Bilagor.....	50
Bilaga 1- Missivbrev.....	50
Bilaga 2 - Intervjuguide.....	51

1 Inledning

Den här forskningsstudien är skriven av Zandra, Helen och Christina. Vi läser alla specialpedagogiska programmet på Göteborgs universitet och har gemensamt bestämt att som examensarbete göra en kvalitativ forskningsstudie baserad på intervjuer med lärare som arbetar i förskoleklass. Under vår utbildning till specialpedagoger väcktes vårt intresse för att undersöka hur lärarna arbetar med anpassningar efter det att läroplanen för förskoleklassbarnen har implementerats i den obligatoriska skolverksamheten.

År 2017 ändrade riksdagen skollagen i Sverige till obligatorisk skolgång från sex års ålder. Detta innebär att barn som fyller sex år blev skolpliktiga från och med höstterminen 2018. Beslutet grundade sig i att barn från och med sex års ålder skulle få mer tid till att utveckla sina kunskaper, förmågor och färdigheter (Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU7). Kraven på förskoleklassens elever förändrades och lärarna fick nya riktlinjer att anpassa sig och sin undervisning till. Hur påverkas barn som har svårigheter redan i förskolan när kraven blir större i förskoleklassen? Lärarna i förskoleklass måste direkt göra anpassningar och skapa relationer med alla barn, inte minst med de barn som visar sig ha koncentrationssvårigheter.

Förskoleklassen tillhörde tidigare förskolans läroplan och hade inte några tydliga mål och krav. Det rörde sig mer om riktlinjer som kunde tolkas på många olika sätt (Ackesjö, 2013). I den här studien ligger fokus på hur lärarna i förskoleklass arbetar med anpassningar i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet med barnen. Intervjuerna kommer att undersöka hur lärare i förskoleklassen inkluderar och bemöter barn som har koncentrationssvårigheter, på vilket sätt förändringen har påverkat lärarna och eleverna i dagens skola och om det har påverkat elever och lärare när det kommer till koncentrationssvårigheter. I den här studien ligger fokus på hur lärarna i förskoleklass arbetar med anpassningar i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet med barnen.

Syftet är att se om förskoleklassen har förändrats efter att den blivit obligatorisk och skrivits in i den nya läroplanen (Lgr22). Undersökningen kommer att ta reda på vilka anpassningar som görs för barn som har koncentrationssvårigheter i förskoleklass. Vi är medvetna om att det inte finns en färdig manual för hur lärare ska arbeta med barn som har koncentrationssvårigheter, eftersom varje barn är unikt. Varje undervisning är anpassad till varje elev och dennes behov.

Studiens resultat och diskussion baseras på intervjuer med lärare i förskoleklass och på tidigare forskning om barn som har koncentrationssvårigheter och förskoleklassens etablering i samhället. Utifrån intervjuerna ska denna studien undersöka om lärarna och eleverna har påverkats positivt eller negativt av förskoleklassens obligatoriska etablering i skolans läroplan.

2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med den här studien är att undersöka lärares uttryckta uppfattningar om hur förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 22) påverkat deras arbete med anpassningar till elever som har koncentrationssvårigheter.

Forskningsfrågor

1. Vilka anpassningar uttrycker sig lärarna göra i förskoleklassen i sin undervisning för elever som har koncentrationssvårigheter?
2. Hur uttrycker sig lärarna om hur förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen (Lgr22) har påverkat lärarnas arbete i förskoleklassen?

3 Bakgrund

Under detta avsnitt kommer det att beskrivas hur processen blev för förskoleklasserna att komma in i grundskolan från att ha tidigare tillhört förskolans läroplan. Även hur barnkonventionen och skollagens påverkan i varför Sverige inriktat sig på en tioårig utbildningsplan där förskoleklassen ska vara obligatorisk i skolan. Därmed kommer det också tas upp vad det innebär för förskoleklassen att tillhöra skolan, såsom kartläggningar. Till sist kommer det att förklaras vad koncentrationssvårigheter innebär och att många direkt tänker ADHD-diagnos när de hör koncentrationssvårigheter. Till sist kommer det att tas upp vad barn som har koncentrationssvårigheter behöver och hur skolan kan tillgodose dessa barns behov.

3.1 Förskoleklassens etablering i grundskolan

Förskoleklassen har tidigare tillhört förskolans läroplan (Lpfö98) och ingått i den frivilliga utbildningen. Förskoleklassen infördes i Sverige 1998 och kom att verka som en egen skolför. Tanken var att den skulle fungera som en bro mellan förskolan och skolan samt att eleverna skulle ges bättre förutsättningar att lyckas i skolan och nå kunskapsmålen i år nio. Det blev alltså obligatoriskt för kommunerna att anordna förskoleklass, men det var fortfarande frivilligt för barnen att delta i verksamheten (regeringens prop.1997/98:6). Från och med år 2018 flyttades förskoleklassen in i den obligatoriska skolutbildningen i Sverige och omfattas därmed av den nya läroplanen för grundskolan (Lgr22).

Utbildningsutskottets betänkande (2017/18; UbU7) framskriver att Sveriges riksdag påbörjade en utredning redan mars 2014 till att undersöka om en tioårig grundskola skulle införas och därmed göra förskoleklassen obligatorisk. Efterhand förespråkades det i stället att utredningen skulle handla om hur sexåringar bäst kunde införlivas i grundskolan och bilda en sexårsklass. Tanken var att sexåringarna skulle förberedas för en tioårig skolgång. I juni 2015 gav regeringen Utbildningsdepartementet, Skolverket och Skolinspektionen i uppdrag att ta fram ett förslag som skulle ge alla elever de bästa förutsättningarna för att uppnå kunskapskraven i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik i grundskolan och sameskolan, för år tre i grundskolan samt för år fyra i specialskolan. Utredarna förklarade 2016 vad de hade kommit fram till: *På goda grunder – en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik* (SOU 2016:59). Utifrån detta tillkom ett förslag om: *Läsa, skriva, räkna - en garanti för tidiga stödinsatser* (prop. 2017/18:195). Som en följd av denna utredning blev förskoleklassen obligatorisk 2018 (prop. 2017/18:9). Den 1 juli 2019 beslutades att såväl stödgarantin som förskoleklassens uppdrag skulle skrivas in i den nya läroplanen. Den 5 mars år 2020 överlämnade regeringen ett uppdrag till Utbildningsdepartementet att utreda om Sverige ska ha en tioårig grundskola från och med läsåret 2026/2027. I så fall kommer förskoleklassen få benämningen år ett och resterande nio år läggs till därefter med nya årssiffror. Följaktligen kommer år nio då att benämnas med år tio

istället. I utredningsgruppen ingår flera olika professioner från Utbildningsdepartementet, Skolverket, Skolinspektionen med flera (SOU2021:33). Om detta träder i kraft, kommer de förskollärare som nu arbetar i förskoleklassen att fortbildas till en ny profession som lärare i grundskolan med start 2026 och övergångsperioden kommer att vara i fem år. Då vi skriver vår uppsats är ännu inget beslut taget.

Varför kom förslaget fram till riksdagen att förskoleklass behöver vara obligatorisk? Ackesjö, Lago och Persson (2023) rapporterar att förskoleklasslärare visar på att de söker sin identitet, både i undervisningens innehåll och skoldagens organisering. Det är utifrån det som riksdagen och regeringen grundade sitt beslut om att ändra läroplanen och skriva in förskoleklassen i den obligatoriska skolutbildningen. Enligt Ackesjö (2013) uttryckte lärare i förskoleklassen att de inte hade fått några tydliga pedagogiska ramar kring vad som skulle undervisas inom leken och inom skolväsendet. Lärare i förskoleklass stod med en fot i förskolan och en fot i skolvärlden. Det var så förskoleklassen skulle fungera när den skrevs in i förskolans läroplan (Lpfö98), det vill säga som en förberedelse för att bli skolmogen (Ackesjö, 2013). Ackesjö, Lago och Persson (2023) beskriver förskoleklassens uppdrag som en blandning av förskolans verksamhet och skolans undervisning. När förskoleklassen etablerades blev det centralt att omsorg, lek och sociala relationer skulle vara i fokus och från skolan skulle man ta tillvara på både ämneskunskaper och individuella förmågor i undervisningen. För lärare som arbetat i förskoleklass har denna så kallade *”bro mellan förskola och skola”* kommit att bli ett svårt uppdrag. Förskoleklassens blandning av de båda skolformerna har lett till en lång och svår process i att hitta identiteten för förskoleklassen som skolform (Ackesjö, Lago och Persson, 2023). I Ackesjö, Lago och Perssons (2023) rapport framkommer det även att när förskoleklassen blivit obligatorisk förväntades förskoleklasslärare att kunna utföra sitt arbete mer långsiktigt och medvetet för att utveckla barnens kunskaper, färdigheter och förmågor. Det centrala innehållet för förskoleklassen som står framskrivet nu är (Skolverket, 2022): språk och kommunikation, skapande och estetiska uttrycksformer, matematiska resonemang och uttrycksformer, natur, teknik och samhälle samt lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse. När förskoleklassen tillhörde förskolans läroplan (Lpfö98) betonades att förskoleklasslärare skulle fokusera på lekens betydelse i verksamheten.

Barnkonventionen skrevs in i Skollagen år 2020 och enligt Barnkonventionen ska alla barn inkluderas i samhället utifrån sina egna förutsättningar. Utifrån detta ska det tas i beaktande att: *Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället* (SOU, 2020:63 art 2). Följaktligen står det även skrivet att: *Alla barn har samma rättigheter och lika värde, ingen får diskrimineras* (SOU, 2020:63 art 2), även för de som har koncentrationssvårigheter, alla barn har lika mycket rätt till en skolgång. Det är också tydligt inskrivet i Barnkonventionen att när man tar olika beslut som rör det enskilda barnet, är det med utgångspunkt från dennes behov som beslutet ska fattas: *I alla åtgärder som rör barn ska man i första hand beakta vad*

som bedöms vara barnets bästa. I Sverige är det lagstadgat att alla barn ska gå i skolan och denna rättighet finns även med i en av artiklarna i Barnkonventionen. Det ska inte ha någon betydelse var man bor i landet eller vilka ekonomiska förutsättningar barnets vårdnadshavare har. Skolan ska vara gratis och alla barn har rätt att få utbildning där (SOU, 2020:63 art 3). I Barnkonventionens artikel nr:28 står det att: *Barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla* (SOU, 2020:63 art 28). Slutligen framkommer det i Barnkonventionens artikel nr:29 att utbildningen och undervisningen ska ge barnet möjligheter att få utvecklas och lära sig om värdegrunden och individens rätt i samhället: *Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter.* (SOU, 2020:63 art 29). Skollagen föreskriver även att: *Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper* (Skolverket SKOLFS 2010:37, s.6). Vidare står det skrivet att: *Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande* (Skolverket SKOLFS 2010:37, s.14). Skolverket (2023a) skriver om hur: *Specialpedagogiska resurser behöver finnas att tillgå redan från förskoleklass för att stärka arbetet med tidiga stödinsatser. Det är också viktigt att samarbetet mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens stärks för att garantin ska få önskad effekt* (Skolverket 2023a, s.26). Det är av stor betydelse vid en utredning då flera professioner och andra som har en relation till barnet samverkar. Elevhälsan där rektor och specialpedagog ingår samt lärare i förskoleklass och fritidshem, men även vårdnadshavare har en viktig roll (Skolverket, 2023a). Uppgifter som elevhälsan ska utföra är att arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Detta för att eleverna ska klara utbildningens mål. Enligt skollagen är det från den andra juli 2023 bestämt att en specialpedagog eller speciallärare ska finnas till förfogande (SFS 2010:800). Rektorn på skolan har det övergripande ansvaret för sin personal och för att skolan som helhet styrs i rätt riktning. Det är rektorn som ses som en pedagogisk ledare och ska därför se till att alla resultat följs upp och utvärderas och att det som är bestämt uppifrån faktiskt blir gjort. I läroplanen för grundskolan (Lgr22) står det dessutom att *Rektorn har ett särskilt ansvar för att samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande* (Skolverket, 2022). Enligt läroplanen ska alltså förskoleklassen vara en del av grundskolan och dessutom ha ett samarbete med de övriga lärarna på skolan.

3.2 Hitta språket och Hitta matematiken

Sedan den 1 juli 2019 har två kartläggningsmaterial som heter: *Hitta språket* och *Hitta matematiken* varit ett obligatoriskt moment i förskoleklassen. Syftet med det är att lärarna så tidigt som möjligt ska kunna identifiera de elever som riskerar att inte kunna uppnå de kunskapskrav som behöver uppnås i årskurs 1. Den här kartläggningen är en del av Skolverkets krav på en garanti för tidiga insatser där rätt stöd ska sättas in i tidigt skede (Skolverket 2023).

Skolverket (2023) skriver att det från och med år 2019 är reglerat i skollagen (2010:800) om att en garanti för tidiga stödinsatser ska utföras av lärare som arbetar i förskoleklass genom kartläggning av elever. Det är: *En garanti för tidiga stödinsatser* och det belyser vikten av att fånga upp elever i ett tidigt skede så att var och en kan få det stöd som hen har rätt till utifrån sitt behov. Kartläggningen ska endast utföras på höstterminen och syftet med den är att läraren redan från början ska kunna anpassa undervisningen utefter elevens behov, såväl med extra anpassningar inom den ordinarie undervisningen som enskilt för elever i behov av särskilt stöd. När en elev är i behov av särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram upprättas. Kartläggningen ger också lärarna bättre förutsättningar att förstå vad den enskilda eleven behöver för att kunna nå kriterierna för bedömning i år ett och tre respektive år fyra för specialskolan. Det är lärarna som arbetar i förskoleklass som utför kartläggningarna av sina elever, men rektorn har rätt att besluta om undantag vid behov. Dock är det huvudmannen som bär ansvaret för att kartläggningarna utförs. Dessutom är det varje enskild lärares egna ansvar att förbereda sig inför kartläggningen som ska utföras i förskoleklass på höstterminen. Kartläggningen ingår i SKA-arbetet, det vill säga: *det systematiska kvalitetsarbetet* som kontinuerligt utvärderas. I detta arbete ska enligt läroplanen (Lgr22) även elevhälsan vara delaktig. Hitta språket utgår från den språkliga medvetenheten hos eleven och Hitta matematiken handlar om att förstå elevens matematiska tänkande. Kartläggningarna grundar sig i läroplanens olika delar och utifrån kursplanerna i svenska, svenska som andraspråk och matematik. När eleven slutar förskoleklass och ska börja i första klass ska lärarna och den som ansvarar för den specialpedagogiska kompetensen på skolan, gemensamt följa upp hur det har gått för eleven och vad denne behöver i fortsättningen för att lyckas i skolan. Rutinerna för denna överlämning kan se olika ut, eftersom skolorna inte har några bestämda riktlinjer att följa vid överlämningar. I stället är det den enskilda skolan som bestämmer hur överlämningen ska gå till (Skolverket 2023).

3.3 Barn som har koncentrationssvårigheter

När det talas om koncentrationssvårigheter hos barn tänker vi främst på diagnosen ADHD. Svårigheter att koncentrera sig och fokusera, eventuellt parallellt med annan problematik, kan vara en första indikation för diagnosen ADHD. Sjölund et. al (2017) beskriver att de flesta barn får den här diagnosen efter skolstart då krav och förväntningar ökar. Att sitta stilla, lyssna, göra det som läraren säger, följa instruktioner och samarbeta med andra är saker eleverna bör kunna behärska för en lyckad skolgång. Vid koncentrationssvårigheter som exempelvis vid ADHD blir ofta dessa krav mer uppenbara och problematiken mer påtaglig.

I internationella studier som gjorts världen över konstateras det att 3-7% av alla skolbarn har diagnosen ADHD. Gillberg (2018) menar att det är lika vanligt förekommande i alla länder och att det är betydligt vanligare bland pojkar. Flickor är dock i många avseenden underdiagnostiserade och bland de vårdnadshavare som aktivt söker hjälp för sitt barn så är det 4-5 gånger vanligare med pojkar. Det har också visat sig att det finns en stor

ärftlighet kring ADHD. Så mycket som 70-80% upplevs vara beroende på genetik och ärftlighet som orsak till att få diagnosen. Även Carlsson Kendall (2015) beskriver hur vanligt förekommande ADHD är i Sverige. Socialstyrelsens studie visade att 3-6% av de svenska barnen uppvisade tecken på ADHD vilket då stämmer väl överens med den internationella studien ovan.

Det är lätt att uppleva att antalet koncentrationssvårigheter och ADHD-diagnoser har ökat i samhället. Hedevåg (2016) menar dock att det alltid har funnits i samma utsträckning men att det är svårare att leva med en koncentrationssvårighet nu. Idag är samhället uppbyggt på så stort överflöd av information och stor mängd av olika intryck att personer med diagnosen ADHD och annan problematik blir överbelastade i sin informationsbearbetning. Symptomen blir därefter olika former av stressreaktioner med negativa följder.

Enligt Carlsson Kendall (2015) visar sig koncentrationssvårigheter när individen inte kan hålla kvar sitt blickfång på arbetsuppgiften utan avleds av de saker som sker runt omkring, därmed tappar individen koncentrationen på sysslan som var tänkt att utföras. Författaren menar att kraven på riktad uppmärksamhet ställs på elever direkt när de börjar i skolan. De ska kunna ta instruktioner och fokusera på en uppgift även om det är ljud som distraherar runtomkring. Vårt samhälle ställer krav på att kunna ha många bollar i luften samtidigt, men ändå kunna koncentrera sig på sina arbetsuppgifter så att de blir utförda. I skolan tar man inte alltid hänsyn till de exekutiva funktionerna hos eleverna och det resulterar i att lärare ställer högre krav än vad eleverna klarar av. De exekutiva förmågorna handlar om att kunna planera, vara flexibel, ha förmåga att styra sitt beteende, kunna rikta uppmärksamheten och dessutom ha ett arbetsminne. Vidare talar författaren om hur elever som har svårigheter med de så kallade exekutiva förmågorna inte ska behöva jämföras med elever som inte har denna problematik. Eleverna har olika förutsättningar att lyckas redan från början beroende på hur de exekutiva förmågorna fungerar för eleverna i skolan. Det ser också olika ut med dessa förmågor hos flickor respektive pojkar, eftersom hjärnan utvecklas i olika takt i de områden som berör de exekutiva förmågorna. Ytterligare en skillnad i mognad i skolan kan vara vilken tid på året man är född. De som är födda sent på året kan ligga efter cirka ett år i mognad. Därför är det av extra stor vikt att lärare är medvetna om detta i undervisningssituationer. Vidare framkommer att det finns andra saker som kan påverka de exekutiva förmågorna såsom stress, språkstörning, konflikter, brist på sömn och hunger (Carlsson Kendall, 2015). Andra orsaker till koncentrationssvårigheter i skolan menar Carlsson Kendall, (2015) kan vara familjerelationer, oro, flytt och allergier som kan påverka elevens uppmärksamhet. Därför är det viktigt att ha kunskap om de varierande orsakerna och symptomen samt att man inte ser på eleven som någon som är ouppfostrad, utan i stället ser en elev som ännu inte utvecklat dessa förmågor.

4 Tidigare forskning

4.1 Forskning om sexåringen som skolpliktig elev

Det har skett en förändring i hur samhället ser på det sexåriga barnet. Ackesjö och Persson (2020) konstaterar i sin studie att man förr talade om det lekande förskolebarnet men numera är sexåringen en skolpliktig elev som ska uppvisa resultat. I denna litteraturgenomgång framkommer det att i början av 2000-talet fick skolan som uppgift att anpassa verksamheten till barnets behov. Detta ändrades dock och sedan några år tillbaka är det fokus på att eleven har skolplikt och därmed ska åstadkomma resultat. Anledningen till att den här förändringen har skett pekar på hur det ser ut i världen med "skolarisering", där intresset för ekonomi, maktkamp och resultat har fått en större betydelse än det tidigare haft (Ackesjö & Persson, 2020, s.84).

Även Altun (2018) hävdar i sin studie att skolberedskap hör ihop med hur barns resultat i skolan ser ut, det vill säga att färdigheter, beteenden och attityder kan knytas till barns lärandeprocess. Vidare skriver han att skolberedskap är ett ämne som omfattas av flera vuxna grupper i samhället bland annat vårdnadshavare, lärare och även forskare. I studien beskrivs mödrar och förskollärare som de mest effektiva personerna vad beträffar skolberedskapsprocessen. I studien framkom det också genom intervjuvaren att vårdnadshavare såg förskolläraren som en mycket viktig lärare som lägger grunden för om barnet kommer att lyckas med skolan framöver. Följaktligen visar forskningen att de intervjuade kopplade samman skolberedskap med mognadsperspektivet. Altun (2018) framhäver också de kognitiva förmågorna när det gäller skolberedskap där läsning, skrivning och matematik ses som betydelsefulla förmågor.

Ackesjö (2013) skriver att det förr inte fanns några tydligt framskrivna pedagogiska förhållningssätt i förskoleklassen, varken för verksamhetens innehåll eller struktur. Det enda som framgår är att leken ska ha en central roll. Dock framkommer det att lärarna hade en väldigt fri tolkning när det gällde undervisning i förskoleklassen. Vissa satsade mer på undervisning än lek och andra tvärtom. Förskoleklassens uppdrag måste tydliggöras och upprätthålla en balans mellan lek och lärande, menar Ackesjö (2013). När beslutet om en obligatorisk förskoleklass togs och förskoleklassen kom att ingå i grundskolans läroplan bidrog det till att det pedagogiska förhållningssättet beskrevs tydligare än vad det gjorts förr. Nu är förskoleklassbarnet skolpliktigt: *Skapande arbete och lek ska enligt läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket, 2011) vara väsentliga delar i det aktiva lärandet under alla de tidiga skolåren, inte endast i förskoleklassen* (Ackesjö, 2013, s.2). Detta är även inskrivet i den nya versionen av läroplanen (Lgr22).

Ackesjö och Persson (2020) skriver om hur elever måste anpassa sig efter statens krav

när barnet blir skolpliktigt. Det här påverkar lärarnas syn på eleverna då de genom åren blivit förskoleklasser som har gått från ett mognadsprov för att komma in i skolvärlden, till att det har blivit en plikt. Lärarna kan då se eleven som omogen för skolan och att detta kan påverka elevens prestationer. Det gäller för läraren att hitta framgångsfaktorer till att öka lärandet.

4.2 Forskning om ADHD och koncentrationssvårigheter

Koncentrationssvårigheter är internationellt vanligt förekommande hos barn och elever. Blotnicky-Gallant (2015) skriver i sin amerikanska studie att cirka 5% av befolkningen i Amerika har koncentrationssvårigheter. Flera av de barn och elever som har koncentrationssvårigheter får senare diagnosen ADHD. De här barnen uppvisar beteenden som hyperaktivitet, ouppmärksamhet och hög impulsivitet. Det finns även en betydligt större risk för de här barnen att de senare drabbas av sämre betyg, ansträngda relationer till både lärare och kamrater och i vissa länder också någon form av utvisning eller avstängning från skolan. Dessutom lider de här eleverna oftare av ångest, inlärningssvårigheter och humörsvängningar.

Lundström och Karlsson (2015) genomförde 2014 en undersökning av barn i åldern 10-19 som fick medicinering mot ADHD. Av dessa var 6,05% pojkar och 2,55% flickor. Lundström och Karlsson (2015) poängterar att ADHD är den snabbast växande diagnosen med medicinering i Sverige sedan 2006. De påpekar även att det finns ett stort mörkertal över de barn som har diagnosen ADHD men som inte är i behov av medicinering och barn som visar tendenser för ADHD, men inte blivit utredda för diagnos eller medicinering.

4.3 Anpassning för elever som har koncentrationssvårigheter

Lek och lärande ska gå hand i hand med varandra för att introducera barn till förskoleklassen. Alatalo (2017) beskriver utifrån sin studie att barn som får ta del av förskoleklassens pedagogik, med lek och lärande samt skolliknande inslag, får en stegvis övergång till den obligatoriska skolan. Detta skapar en tryggare övergång mellan skolformerna för en stor del av barnen. Pedagogiken kan vara en medveten konstruktion av lärarna för att skapa en mjuk övergång till skolans formella lärande. Det gäller för lärarna att vara trygghetsskapande och anpassa aktiviteter med barnen. Förskoleklassen är betydelsefull och en medveten strategi från pedagogerna är viktig, eftersom det är energikrävande för barnen att skapa och omskapa relationer och att känna trygghet i en ny gruppkonstellation. Stort fokus i förskoleklassen blir att skapa en gruppdynamik som fungerar, arbeta med den sociala utvecklingen tillsammans med barnen. Däremot får lärarna inte glömma att barnen har stort behov av den fria leken också, det är där kamratrelationer skapas. Det gäller för läraren att styra upp och aktivera alla barn i leken. Barn i förskoleklass behöver arbeta i ett lugnare tempo där lekens roll är större än skolans roll, då fokus läggs på relationer när nya grupper skapas (Alatalo, 2017).

Speciellt för barn som har koncentrationssvårigheter gäller det för läraren att själv skapa en relation med barnet men även hitta relationer som fungerar med kamraterna. Detta är en individuell process som anpassas efter varje barn (McDougal, et. al., 2022).

McDougal et. al. (2022) betonar i sin studie att kamrater är en viktig del för barn med svårigheter. Kamrater är viktiga i inkluderingen i klassrummet. Till exempel när barnet inte har förstått instruktionen eller behöver titta på en kamrat som börjat arbeta för att skapa förståelse. Allt detta resulterar i att barnets självförtroende och självkänsla måste stärkas för att få möjligheten till inkludering i klassrummet med sin lärare och sina kamrater. Ofta känner barn med diagnos att de inte är inkluderade och det är upp till läraren och kamraterna att inkludera dessa barn. Barn med ADHD-diagnos kan lära sig bäst på fler olika sätt när det kommer till lärande. Det kan vara att delta i klassrummet, vara i små grupparbeten eller att arbeta helt ensam. För att veta vilket som passar bäst för det enskilda barnet gäller det att läraren bygger upp ett förhållande och en förståelse för barnet. Huang och Diamond (2009) håller med McDougal et. al. (2022) om att kamrater är en viktig del för barn med svårigheter att utvecklas och främjas. Genom inkludering och integrering maximeras möjligheter till lärande för barnet. Vidare menar respondenter i studien att barn som har diagnosen ADHD behöver få lära sig att utvecklas i flera kontexter. Delaktighet i klassrummet, grupparbeten där få elever samarbetar och enskilt stöd av en vuxen är betydelsefullt för dessa elever (McDougal et. al., 2022). Lärarna hade uppmärksammat styrkor hos barn som har diagnosen ADHD i egenskaper av att de hade en god fantasi, men även att de visade på kreativa förmågor. Vidare framkommer det att lärares ökade kunskaper om ADHD kan bidra till gynnsamma förutsättningar för elever som har diagnosen, eftersom de då väljer metoder som blir fördelaktiga för dessa elever. (McDougal et. al., 2022).

Koncentrationsförmåga handlar om flera funktioner i hjärnan och innefattas även av individens tänkande, förklarar Ericsson (2006). Orden koncentrationsförmåga och uppmärksamhet använder forskaren som liktydiga begrepp i sin artikel. Forskning ser ofta förbi det relationella perspektivet när det talas om orsaker till bristande koncentrationsförmåga. I stället menar flera forskare att koncentrationsförmåga är kategoriskt, det vill säga att bristen på uppmärksamhet är något som eleven har och inte påverkas av miljön runtomkring. I den nuvarande skolan tillämpas i större utsträckning mer obundna arbetssätt och det gör det svårare för eleverna att planera sina uppgifter (Ericsson, 2006, s.49). Även lärare kan ha olika perspektiv när det gäller begreppet koncentrationssvårigheter. Å ena sidan kan de se på koncentrationssvårigheter som något kategoriskt där eleven själv besitter sina svårigheter eller så kan de se på koncentrationssvårigheterna ur ett interaktionistiskt perspektiv där omgivningen har betydelse för svårigheterna, vilket i sin tur kan drabba alla elever i den befintliga lärmiljön (Ericsson, 2006, s.46).

I studien genomförd av McDougal et. al. (2022) framkommer det att det är nödvändigt när det undersöks kognition och läskunnighet och att detta görs avskilt från varandra, eftersom flera av de kognitiva förmågorna hör ihop med läskunnigheten i varierande

former. Till exempel är arbetsminnessvårigheter en viktig kognitiv förmåga och det måste man ta hänsyn till. Konkreta strategier som att eleverna får mer tid till sina uppgifter, eller stöd i att planera dessa, behöver också ges stort utrymme (McDougal et. al., 2022, s.147). Dessutom menar dessa forskare att mer kunskaper om elever som har diagnosen ADHD kan hjälpa lärarna att hitta fler verktyg i lärandet.

Lärare anpassar sin undervisning utifrån barn med ADHD-diagnos. McDougal et. al. (2022) har i sin forskning funnit att lärare tillämpar planerade tillvägagångssätt för barn med diagnosen ADHD. Studien visar även på att det är betydelsefullt att läraren har en dialog med barnen för att få mer kunskap om vilket extra stöd de behöver. Det gäller att skapa en relation med eleven för att förstå dennes styrkor och svagheter, eftersom varje barn är unikt och fungerar på sitt sätt. Det är lärarens uppgift att i samverkan med vårdnadshavarna ge barnet kunskaper, färdigheter och insikter för att klara av framtida utbildning (Ackesjö och Persson, 2020). McDougal et. al. (2022) håller med Ackesjö och Persson (2020) om att läraren bör individualisera strategier för att inkludera och stödja barn med diagnosen ADHD, så att de kan klara av skolgången och sin framtida utbildning.

4.4 Fonologisk medvetenhet

I sin forskning, där cirka 2100 barn observerades under två år, först i förskoleklass sedan i år ett, fann Lundberg et. al. (2010) att tidig intensiv träning i fonologisk medvetenhet visade på ett högre resultat för de barn som i inledningen hade en lägre förmåga i fonologisk medvetenhet. Med återkommande intensivträning i utbildningen och med stöttning från hemmiljön blev det tydligt att modellen hade en avgörande positiv påverkan för de barn med en lägre fonologisk medvetenhet. Intensivträning gynnar alla barn, men de som är mest sårbara har störst påverkan av den fonologiska träningen. Det framkom att socioekonomisk status har betydelse för barn i undervisningssammanhang, då hemmiljön också har en påverkan på elevens skolgång. I forskningen betonades också att flickor fick ett högre resultat än pojkar och orsaken till detta kunde härledas till att de troligtvis fått mer stimulans i de språkliga funktionerna. Den så kallade "*doseringseffekten*" där barnen fick mer träning visade ett resultat med högre prestationer för dem som hade lägre fonologisk förmåga. Detta undersökte forskaren genom att lärarna fick svara på ett frågeformulär då studien närmade sig slutet. Till exempel fick lärarna svara på frågor om träningsfrekvens, det vill säga hur många träningspass de genomförde i fonologisk medvetenhet under studiens gång. Studien visade genom dessa resultat på att miljön har en viktig betydelse för eleverna när det gäller den undervisning de får såväl i skolan som i hemmiljön. (Lundberg et. al., 2010).

I sin forskning om fonologisk medvetenhet såg Wolff och Gustafsson (2022) att tidig språkträning gynnar barn i förskolan och i större utsträckning de som har en lägre så kallad Gf (general fluid intelligence), vilket står för flytande intelligens. Det innebär att de förmågor hos barnen som de kan ta sig an nya kunskaper, är oberoende av vad de

tidigare kan. Det framkom i forskningen att barn med lägre Gf gynnades av intensiv träning och lyckades bättre i skolan i år ett och år två, jämfört med de som inte fick denna intensivträning. Intensiv träning i fonologisk medvetenhet på förskolan för fyra- och femåringar kan således ge barnen bättre förutsättningar att lyckas i skolan med språklig medvetenhet (Wolff & Gustafsson, 2022). Även Lundberg et. al. (2010) poängterar allvaret med bristande läsförmåga och menar att det är en av de viktigaste utmaningarna i dagens utbildning. I artikeln belyses vikten av att barn i tidig ålder får träna sig i fonologisk medvetenhet, för att det gynnar deras läs- och skrivutveckling under de första åren i skolan.

Bornholmsmodellen är ett verktyg som Häggström och Lundberg (2003) framhäver som viktigt för barn i förskoleåldern och fram till årskurs 1 där det i högre utsträckning kan användas för att repetera tidigare träning. Bornholmsmodellen består av språklekar där fokus ligger på enskilda fonem, rim och ramsor. Bornholmsmodellens fokus ligger på leken med praktiska övningar och det lustfyllda lärandet.

TIFT (tidig fonologisk träning) är ett material som tränar fonologisk medvetenhet och det är specifikt framtaget för fyra- till femåringar. Skillnaden mellan Bornholmsmodellen och TIFT är att det senare är förenklat och mer utformat för leksituationer med handdockor som stöd i undervisningen. TIFT är inte framtaget för läsinläring utan i stället en förberedelse för språkträning i förskoleklass. Dock har forskning visat att denna tidiga språkträning gynnar alla barn men särskilt de som riskerar att få svårigheter med läsinläringen senare under sin skolgång. Det är också viktigt att poängtera att TIFT har sitt fokus på gruppträning, vilket innebär att det inte är anpassat för att individualisera undervisningen (Wolff, 2020).

4.5 Övergången mellan förskoleklass och år ett

Kallberg (2018) har i sin avhandling utgått från etnografisk forskning och då i form av fallstudier. Där har olika lärarprofessioners syn på sitt uppdrag framkommit genom observationer, intervjuer och samtal om sociala relationer i undervisningen med eleverna. Undersökningen har sitt fokus på övergången mellan förskoleklass och år ett. Denna övergång benämns i studien som *“gränlandet”*. I forskningen framkom det tydligt att de olika lärarkategorierna skilde sig åt i synen på arbetet med de sociala relationerna med eleverna i undervisningen. Vidare poängterades att lärarna i förskoleklass vanligtvis hade en förskolläraryt utbildning i botten och lärare i år ett en lärarexamen riktad mot grundskolan, vilket kunde ge en annan förståelse för lärarnas skilda synsätt av de sociala relationerna i undervisningen. Det har stor betydelse för eleverna i övergångarna hur lärare möter dem då det skiljer sig åt betydligt i flera avseenden mellan de olika skolformerna. Bland annat i miljöer kulturellt, socialt och fysiskt i undervisningen. Förskoleklassen fungerar som en förberedelse inför år ett. Barnen som kommer från flera förskolor bildar i förskoleklassen en ny grupp. Där ska de skapa relationer och ingå i en ny social miljö. Det är huvudsakligen den sociala

miljön som har störst fokus i förhållande till annan undervisning (Kallberg, 2018, s.79).

Leken fick ett stort utrymme i förskoleklass enligt Kallberg (2018), eftersom lärarna ansåg att den var viktig både som fri lek och i form av organiserad lek. Dock menade lärarna att leken har kommit i skymundan i allt större utsträckning i dagens förskoleklass på grund av att andra uppgifter tillkommit. I stället är det nu mer fokus på undervisning och utbildning. Vidare menade lärarna att förskoleklassen hade blivit "*mer skola*" än tidigare (Kallberg, 2018, s.90). Förskoleklasslärarna poängterade även att det viktigaste för barnen är att ge dem förutsättningar att lyckas i undervisningen för att de ska våga försöka och lära sig att ta instruktioner samt inkluderas i de normer som utbildningen erbjuder. Förskoleklassen handlar exempelvis om att eleverna till stor del ska utveckla kompetenser som att kunna koncentrera sig, veta vad som förväntas av dem under rutinsituationer som övergångar eller matsituationen med mera. Enligt Kallberg (2018) är det viktigt att lärare skapar goda relationer till eleverna, men också till vårdnadshavarna. Detta för att övergångarna underlättas av goda relationer mellan lärare och vårdnadshavare och gynnar eleven i de sociala relationerna och i studien med att skapa trygghet för dem. Dock menar en förskoleklasslärare att vårdnadshavarna inte alltid har samma bild av skolan som lärarna har, men att det ändå är viktigt att fokus ligger på värdegrunden, med tanke på att den utgör en betydelsefull grundsten i undervisningsmiljön (Kallberg, 2018, s.119).

5 Teoretiska utgångspunkter

5.1 Specialpedagogisk teori

Den här studien har som fokus att se individen och gruppen på ett dynamiskt sätt för att läraren på ett optimalt sätt ska kunna stötta och anpassa sin undervisning till barn som har koncentrationssvårigheter. Det är av stor vikt hur lärare använder sig av specialpedagogiska verktyg i sin undervisning för att tillgodose barns behov i förskoleklass. Specialpedagogisk teori är en vetenskaplig disciplin som sammankopplar både psykologi, medicin, pedagogik och även en del sociologi och filosofi (Jacobsson & Skansholm, 2019). Det är samspel mellan individ, grupp, organisation och samhälle som ligger till fokus i denna teori. Två perspektiv som ligger till grund för denna teori är det individualistiska perspektivet som placerar problemet hos individen och det socialkonstruktionistiska som placerar problemet på omgivningen kring individen (Jacobsson & Skansholm, 2019).

I den specialpedagogiska teorin ingår även ett kategoriskt och relationellt perspektiv. Ahlberg (2013) beskriver det relationella perspektivet som att söka svar på frågor som: Hur möter läraren barns olikheter? Vilka grundförutsättningar är nödvändiga för att barnen ska bli delaktiga i skolan? Hur möter den specialpedagogiska verksamheten barns olikheter? Detta är frågor som även denna studie vill få besvarade utifrån sitt syfte och sina forskningsfrågor. Med fokus på det relationella perspektivet undersöks i den här studien om läraren skapar en relation till barnen och mellan barnen för att tillgodose barns behov i förskoleklass. Det kategoriska perspektivet lägger fokus på individen, hur eleven själv ansvarar för de problem som uppstår i skolan, specialläraren och elevens lärare ska vara där för stöd och hjälp. Det är eleven som har svårigheter när det kommer till det kategoriska perspektivet, medan ett relationellt perspektiv ser svårigheterna som ett gemensamt problem och miljöns utformning.

5.2 Sociokulturella perspektivet

Säljö (2010) belyser att det sociokulturella perspektivet främst inriktar sig på den interaktion som sker mellan individer och att dåtid och nutid samspelar med varandra. Det sociala samarbetet ses utifrån ett lärande perspektiv. Redskap och verksamheter kan tas till vara av nutidens människor och vidareutveckla nya kunskaper utifrån de erfarenheter som individer från förr har bidragit med. Vidare nämns tre olika verktyg som viktiga i lärandet utifrån det sociokulturella perspektivet. Dessa tre är språkliga redskap, fysiska verktyg och samarbete i gemensamma verksamheter och de har ett samspel med varandra. Språkliga redskap beskrivs som exempelvis regler eller vetenskapliga begrepp, fysiska redskap kan förslagsvis handla om datorer eller mobiltelefoner och slutligen samarbete i gemensamma verksamheter kan innefatta människans förståelse för de sammanhang hon eller han befinner sig i. Kultur är ett begrepp som kan kopplas till alla dessa tre artefakter i det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2010). Författaren menar även att eleverna föredrar en lärare som har social

kompetens före en som är kunnig i ämnet (Säljö, 2010).

I tidigare studier av Vygotskij (Bråten, 1998) framhävs att det sätt på vilket läraren skapar möjligheter till undervisning i sociala sammanhang är till stor gagn för eleverna, eftersom hur läraren undervisar spelar roll för eleverna i deras lärande och utveckling. När eleven lär sig något nytt i samspel med en lärare eller mer kunnig kamrat och undervisningen utgår från det eleven redan kan är det av stor vikt att läraren har en förkunskap om den så kallade proximala utvecklingszonen, där eleven befinner sig och dit hen ska, elevens närmaste utvecklingszon, dvs där denne är och dit den ska. Det är med utgångspunkt från de kunskaper eleven redan har som den är mottaglig för att lära sig nya saker och det i samspel med andra människor (Bråten, 1998, s.104-105). Vidare talade han om vad eleven är kapabel till att lära sig då denne får undervisas tillsammans med kamrater som kan lite mer. Om eleven får utmaningar utifrån sina befintliga kunskaper startar en utveckling och nya utmaningar och lärandeprocesser kan ta form. Denna närmaste utvecklingszon handlar även om hur elever lär sig då de imiterar sina lärare eller andra kunniga kamrater. Det är viktigt att förstå lärare och andra som arbetar och verkar i skolan. Vidare menade han även att när eleven arbetar i den närmaste utvecklingszonen tar man tillvara på dennes styrkor och skapar möjligheter för lärande.

I sin studie skriver Antón (1999) att användningen av "*scaffolding*" (byggnadsställning) i den proximala utvecklingszonen i form av samspel visar på att lärande kan möjliggöras när lärare och elever eller andra kunniga, interagerar med varandra. Den individ i gruppen eller i klassrummet som kan mer än de övriga, erbjuder så kallad "*scaffolding*". Då ser denne till att eleven får de utmaningar som den behöver utifrån sin nivå. Härmed kan eleven utvecklas och lära sig mer samt får motivation och det väcks ett intresse för att fortsätta lära sig nya saker.

5.3 Teorival

I denna studie genomförs intervjuer med förskoleklasslärare för att se vilka perspektiv de uttrycker att de arbetar utifrån. Är koncentrationssvårigheter ett individuellt problem? Hur har omgivningen i skolan påverkat barn och lärare i förskoleklass när de blivit del av den obligatoriska grundskolan? Utifrån studiens syfte och forskningsfrågor ligger det relationella perspektivet mer i fokus. Men det kan naturligtvis framgå i intervjuerna att lärarna ser sina elever med svårigheter ur ett mer kategoriskt perspektiv. I vår undersökning fokuseras på att studera skolverksamheten och det läggs stor vikt vid det sociala samarbetet, eftersom relationer med kamrater och lärare har stor betydelse för barn som har koncentrationssvårigheter. Undersökningen utgår från muntliga intervjuer med lärare som arbetar i förskoleklass, hur de arbetar med undervisning för de elever som har koncentrationssvårigheter. Vilka anpassningar gör de? Hur ser lärare på sättet de organiserar sin undervisning i den obligatoriska förskoleklassen? Hur har miljön någon betydelse för barnen som har koncentrationssvårigheter.

6 Metod

6.1 Metodval

I den här studien används en kvalitativ metod eftersom syftet är att förstå och finna ett mönster mellan intervjuerna som genomförts. Trost (2010) menar att den kvalitativa studiens styrka är att kunna förstå hur någon annan människa tycker och tänker om något. Kvale och Brinkmann (2013) beskriver att fenomenologin har riktat uppmärksamheten mot hur de som intervjuas förstår sin livsvärld. Det har i sin tur ökat kunskapen om forskningsintervjun som en kvalitativ undersökningsmetod. Även Bryman (2008) beskriver kvalitativ metod utifrån ett forskarperspektiv. Genom att genomföra intervjuer får undersökningen en beskrivning utifrån deltagarnas perspektiv. En kvalitativ undersökning med intervjuer kan inte mätas i siffror utan transkriberas med ord. Utifrån detta valdes kvalitativ metod till denna form av studie, då detta blir en naturligare form att använda sig av när det kommer till intervjuer och relationer. Undersökningen baseras på deltagarnas livsvärld och förståelse utifrån sin egen praktik.

6.2 Urval

Nio intervjuer har genomförts varav tre vardera i tre olika kommuner. En intervjuguide (bilaga 2) formulerades för att skapa en likvärdig utgångspunkt för samtliga intervjuer. Respondenterna är lärare som arbetar i förskoleklass och som har mer än fem års erfarenhet. Eftersom utgångspunkten är att undersöka om lärarna upplever någon förändring i sitt arbetssätt från den tidigare läroplanen när förskoleklassen tillhörde förskolan (Lpfö98) till den aktuella läroplanen (Lgr22) när den tillhör grundskolan. Respondenter som inte har denna erfarenhet blir inte relevanta för syftet och problemet som ska undersökas. Därmed gjordes ett strategiskt urval av respondenterna i de olika kommunerna. Strategiskt urval innebär att deltagarna i denna studie inte är slumpmässigt utvalda (Jacobsson & Skansholm, 2019). De är valda utifrån sin yrkeserfarenhet och att de arbetar i förskoleklass.

Tabell 1: Respondenterna

Respondenter	Hur länge har du arbetat i förskoleklass?	Vilken utbildning har du och när tog du examen?
Annika	6 år	Barn och ungdomspedagog, 1998
Anna	28 år	Förskollärare, 1992
Aisha	7 år	Förskollärare, 2010
Berit	17 år	Barnskötare, 1998
Beatrice	7 år	Förskollärare, 2011

Bianca	28 år	Lärare 1-9, 1995
Cajsa	23 år	Förskollärare, 1984
Carina	11 år	Förskollärare, 2003
Camilla	43 år	Förskollärare, 1979

Namnen är fiktiva på så vis att Annika, Anna och Aisha är verksamma i kommun A, Berit, Beatrice och Bianca är verksamma i kommun B och Cajsa, Carina och Camilla är verksamma i kommun C. Detta för att belysa att det kan skilja sig i vårt resultat beroende på vilken kommun respondenterna kommer ifrån. Annika, Anna och Aisha arbetar i en kommun i västra Sverige, Berit, Beatrice och Bianca arbetar i en kommun i södra Sverige och Cajsa, Carina och Camilla arbetar i en liten kommun i västra Sverige. Namnen på respondenterna som börjar på A och C arbetar i kommuner som gränsar till varandra, den ena är en liten landsbygdskommun och den andra är en storstadskommun. Respondenterna vars namn börjar på B arbetar i en liten landsbygdskommun mycket längre söderut i Sverige. I avsnitten resultat och diskussion kommer respondenterna att benämnas lärare oavsett deras professionella bakgrund.

6.3 Genomförande

Efter att ha formulerat intervjufrågor (bilaga 2) och missivbrev (bilaga 1) skickades mail till rektorerna på respektive skola där intervjuer planerats att genomföras. När godkännandet av rektorerna inkommit, kontaktades även respondenterna via mail. Några tackade nej till att medverka, men slutligen hade nio respondenter tackat ja till att delta i intervjuerna. Respondenterna fick missivbrevet skickat till sig cirka en vecka innan intervjuerna genomfördes. Detta för att deltagarna skulle få tid på sig att tänka efter och förstå syftet med intervjuerna och denna studie. Deltagarna informerades om sekretessen kring studien, vilket innebär att deras namn och arbetsplats inte kommer att nämnas. Även intervjufrågorna skickades ut cirka en vecka innan intervjuerna genomfördes, eftersom frågorna krävde att deltagarna skulle hinna tänka tillbaka i sin yrkesroll. Trost (2010) skriver om vikten av att den första frågan känns bra för respondenten så därför bör intervjun öppnas med en öppen fråga som respondenten förmodas vara trygg i att besvara. Genom att första frågan handlade om hur länge respondenten har arbetat i förskoleklass och deras yrkesbakgrund varierade svaret från respondent till respondent, men den inledande frågan öppnade upp till ett kortfattat och enkelt svar. Intervjuernas genomförande såg lite olika ut. De genomfördes både digitalt och på plats på respektive skola med respondenterna. Intervjuerna hade samma upplägg med samma frågor men utifrån respondenternas uttryck varierade följdfrågorna och svaren. De intervjuer som genomfördes digitalt gjordes via Teams.

6.4 Hermeneutiken

Hermeneutiken handlar om olika tolkningar. Nyström (2021) menar att det inte finns en given metod hur tolkningen bör gå till utan det utgår framförallt från en filosofi för att förstå det dolda i olika texter och i andra sammanhang. Syftet med en hermeneutisk studie är att försöka se det bakomliggande i en text eller i en intervju, det som inte är direkt utskrivet eller uttalat. Hermeneutiken handlar också om hur vi ser på oss själva och vår livsvärld och försöka förstå hur andra uppfattar olika saker runt omkring, som på så vis kan kallas fenomen (Nyström 2021).

6.5 Bearbetning och analys

Datainsamlingen gjordes dels genom att intervjuerna spelades in via Ipads/mobiltelefon och dels genom programmet Teams. Materialet sammanställdes genom direkt transkribering från Teams, intervjuanteckningar samt genom inspelat material och blev analyserat. Efter transkriberingarna av intervjuerna läste vi varandras material och genomförde en parallell undersökning med litteratur och tidigare forskning som ledde till diskussionen och analysen. Transkriberingarna bearbetades och analyserades genom relevanta utvalda sekvenser av materialet och tolkades. Hermeneutiken användes som tolkningsmetod av det transkriberade materialet. Genom att tolka materialet utifrån ett hermeneutiskt perspektiv söktes det undermedvetna i vad respondenterna uttalat sig om i sina svar. Detta för att tolka och få förståelse av det som kommer fram av intervjuernas innehåll, även det som inte blev direkt uttalat. Det gällde att läsa mellan raderna om vad respondenterna ville förmedla i sina intervjuer (Nyström, 2021).

6.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet handlar om *vad* som mäts och definieras genom att bara det relevanta från intervjuerna tas upp i resultatet, det vill säga bara det som utgör svar på studiens syfte och frågeställningar (Allwood, 2021). När analysen av det transkriberade materialet från de olika intervjuerna har genomförts, måste forskaren vara medveten om att den egna förståelsen inte får komma i vägen för de tolkningar och kategoriseringar som kommer att genomföras. Det är också viktigt att de kategorier/sekvenser som sorteras ut verkligen också hänger samman med intervjun som helhet och att de knyter an till syftet med studien.

Med reliabilitet menas *hur* det mäts och att den kunskap som kommer fram i studien är framtagen på ett tillförlitligt sätt. Reliabilitet innebär hur pålitlig information från intervjuerna i studien påverkar resultatet. Där måste forskaren redovisa det insamlade materialet och synliggöra huruvida denne har haft ett öppet förhållningssätt i undersökningens process eller ej. Allwood (2021) menar även att reliabilitet främst framkommer i uppsatsens diskussionsavsnitt.

För att uppnå studiens syfte gjordes ett strategiskt urval av respondenterna. Nackdelen

med detta var att antalet respondenter blev begränsat. I kvalitativa studier kan vi endast uttala oss om de respondenter som ingår i studien därför är inte resultatet generaliserbart för en hel lärarkår, eftersom det är en liten undersökning. Fördelen med att vi genomförde undersökningen i olika kommuner var att tolkningarna vi gjorde från de olika intervjuerna skilde sig åt på grund av att lärarna inte verkar i samma lärmiljö.

6.7 Etik

I studien används fyra etiska principer som beskrivs av Vetenskapsrådet (2017). Till dessa principer anpassades frågorna, intervjuerna och förhållningssättet innan och under intervjuerna.

Informationskravet belyser vikten av information till respondenterna och hur studiens syfte beskrev. Missivbrev skickades ut med information om studiens syfte och frågor som ställdes under intervjuerna.

Samtyckeskravet innebär att respondenterna delgav sitt samtycke till att delta i studien. De informerades om att deltagandet var frivilligt och att de kunde välja att avbryta under studiens gång. Den här informationen delgavs till respondenterna i missivbrevet.

Konfidentialitetskravet betyder att inga obehöriga har haft tillgång till resultatet av denna studie och att det insamlade materialet hanterats på ett säkert sätt. Namn, kommuner och skolor namngavs inte utan har hållits anonymt genom hela studien. Det inspelade materialet kommer att raderas när studien är godkänd och klar.

Nyttjandekravet innebär att det som framkom i intervjuerna endast kommer att användas för studiens innehåll.

7 Resultat

Studiens syfte är att undersöka respondenternas uttryckta uppfattning om hur den nya läroplanen (Lgr22) och att förskoleklassen blivit en obligatorisk del av grundskolan, har påverkat deras arbete med anpassningar till elever som har koncentrationssvårigheter. Detta syfte och de två forskningsfrågorna ligger till grund för intervjufrågorna. Respondenterna fick ta del av intervjufrågorna en vecka innan sin intervju, vilket gjorde att de hade en förförståelse om vilka frågor som skulle ställas. Några respondenter hade förberett sig genom att skriva ner lite svar i ett block och några svarade på frågorna utifrån de tankar som kommit fram innan och under intervjuerna.

Resultatredovisningen utgår från de två forskningsfrågorna. Vid grundlig genomgång av intervju svaren har åtta teman framkommit och dessa bildar underrubriker till de två centrala frågeställningarna: *generella anpassningar*, *specialpedagogiska anpassningar*, *relationsskapande*, *klassrumsmiljön*, *lekens roll*, *införandet av kartläggningsmaterial*, *förskoleklassen då och nu* samt *ledningens styrning*. Dessa teman återkommer för vidare analys under avsnitt 8 Diskussion.

7.1 Vilka anpassningar uttrycker sig läraren göra i sin undervisning för elever som har koncentrationssvårigheter?

7.1.1 Generella anpassningar

Samtliga respondenter menar att om det finns barn i klassrummet som visar tendenser till att ha en diagnos eller svårigheter med att koncentrera sig, så upptäcker de det tidigt. Sju av nio respondenter tog upp att de numera uppmärksammar fler barn i förskoleklassen som har tendenser till koncentrationssvårigheter än tidigare. Men det kan vara svårt att i tidig ålder avgöra om det är en koncentrationssvårighet hos barnet, en omognad för skolan eller något i miljön runt barnet som påverkar.

Vad är en koncentrationssvårighet och vad är en sexåring? (Annika).

Elever som har svårt att koncentrera sig dras ofta till de andra genom att göra ljud eller genom fysisk beröring, blir tankspridda och försvinner bort i sin egen "lilla bubbla". Dessa elever är ofta i behov av att röra sig och kan inte sitta stilla några längre stunder. Elever som är i behov av att röra sig, är ljudkänsliga och lätt blir tankspridda, behöver regelbundet en påminnelse om att återgå till aktiviteten och en lyhördhet i klassrummet, förklarade respondenterna.

Läraren måste vara "tjätig" i början och upprepa sig ofta för att eleverna ska lära sig rutiner och anpassningar till deras behov (Anna).

Samtliga respondenter säger att de måste upprepa sig och ge redskap i form av regler och rutiner till de elever som har koncentrationssvårigheter och menar att detta så

småningom underlättar barnens skolgång. Respondenterna betonade att struktur och rutiner är avgörande för en fungerande verksamhet i skolan, speciellt för barn som har koncentrationssvårigheter. De måste påminna sina elever och lära dem rutinerna genom aktiviteter och praktiskt deltagande. Flera av lärarna tog upp vikten av att eleverna tidigt får träna sig på att ta instruktioner.

Det är sådana saker jag kan säga till en sexåring [...] kom ihåg att det är okej att räkna upp handen och säga att du behöver gå på toa för du behöver en bensträckare [...]. Många stör sig på det, alltså vi i vuxenvärlden kan ju vara ganska stelbenta också men det kan vara ett redskap för de här barnen som har det jobbigt med koncentrationen (Anna).

Genom att ha tydliga regler, rutiner som alla ska följa i skolan samt i klassrummen underlättar detta för barn som har koncentrationssvårigheter. Dessa elever behöver veta vad som ska hända under dagen. Jag ser att barn som har svårt att sitta stilla, mycket behov av rörelse blir lugnare av att vi har fasta rutiner och regler i skolan (Berit).

Det hade kanske varit bättre om vi börjat med instruktioner i undervisningen, eftersom så många elever har jättesvårt att följa och ta till sig detta (Camilla).

Skolan och lärarna måste vara steget före och anpassa sig efter alla barns behov och nyfikenhet. Som lärare i förskoleklass gäller det enligt respondenterna att se barnet på den nivå som det befinner sig. Några barn kommer från förskolan och några av dem kan redan läsa och skriva medan andra inte ens kan skriva eller känna igen sitt namn i skrift.

Det är vi lärare som måste anpassa oss till våra sexåringar och skapa en lustfylld miljö och inlärning för barnen. Det är vi som lärare som ska se barnen och stötta dem i sin inlärning trots diagnoser eller svårigheter som de har (Berit).

En del landar väldigt fint för man har en väldigt tydlig struktur, man gör inte bara det där som är så himla skojsigt utan man kommer in, man har samling, har sitt dagsschema, Det är liksom fyrkantigt så att många mår ganska gott i vår verksamhet (Anna).

En respondent (Beatrice) talade mycket om hur hon i sin undervisning har flera olika stationer som barnen får röra sig mellan. Varje station har en viss nivåanpassning och barnen kan välja station. Stationerna öppnar också upp möjligheten för eleverna att dela med sig av sina egna erfarenheter och kunskaper, genom att arbeta tillsammans med sina kamrater i klassrummet. Att arbeta tillsammans i grupp eller i par kan stödja de elever som har svårigheter till inlärning. Det gäller för läraren att tillgodose sina elever utifrån behov, nivå på kunskap och lyfta deras nyfikenhet.

Genom att ha stationer som är anpassade efter olika nivåer, kan eleverna själva välja vilken station de vill arbeta med. Där är ingen tidsbegränsning hur länge man får vara på stationen och jag har alltid en station som öppnar upp för det sociala och lekfulla (Beatrice).

Stationsarbete ger mina elever möjlighet till att arbeta ensamma, i par eller flera tillsammans när de ska lösa uppgifterna som stationen erbjuder. Det förekommer också att jag som lärare styr upplägget på stationen och då har jag informerat detta till mina elever innan hur uppgiften får lösas (Beatrice).

Samtliga respondenter anser att barnen lär sig bättre och tar åt sig kunskap och information bättre om de får vara aktiva i sitt lärande och inte bara sitta stilla och lyssna på läraren.

Respondenterna använder sig av läroböcker men bara som ett extra material eller som en utgångspunkt till sin undervisning. Två av respondenterna förklarade att de inte använder sig av några läroböcker alls i sin undervisning i förskoleklassen för att de inte vill att barnen ska sitta stilla och bara skriva.

Jag vill inte att läroböcker ska försvinna helt, läroböcker är en stor del av skolan och många barn som börjar förskoleklass längtar efter en mattebok eller läxa. Därför använder jag läroböcker som ett extra material att arbeta med utifrån min undervisning (Beatrice).

Har ju inte direkt läroböcker i min undervisning, jag vill inte att barnen bara ska sitta stilla och skriva utan röra på sig i klassrummet (Annika).

Ett läromedel som ökat radikalt de senaste åren är appar på surfplattor. Flera av respondenterna använde sig av Ipad som digitala verktyg, eleverna fick arbeta med dem på egen hand eller tillsammans med en kamrat. En av respondenterna framhävde vikten av att Ipaden skulle fungera som ett lärverktyg för eleverna. Med hjälp av olika appar kan eleven arbeta självständigt. Digitala verktyg används som ett dokumenterat underlag både för barnen och för läraren. En av respondenterna uttryckte även att det kunde vara en avkoppling för eleverna när de fick sitta med en Ipad en stund.

Men sen behöver de ju en paus och ut och skutta litegranna. Eller sätta sig med en Ipad eller göra något roligt där (Camilla).

Ibland leker de med lego. Någon gång kan de få en liten Ipad med någon uppgift där (Camilla).

Sammanfattningsvis uttrycker respondenterna att generella anpassningar är till för att stötta alla sina elever men främst de som har koncentrationssvårigheter. Anpassningar som dessa lärare använder sig av är: praktiskt deltagande, flera pauser, korta pass i samlingarna, stationer som är nivågrupperade och en lustfylld miljö som lockar till nyfikenhet och lärande.

7.1.2 Specialpedagogiska anpassningar

Flera av respondenterna talade om att elever som har behov av specialpedagogiska anpassningar kan ha en diagnos sedan förskolan, men också att en del inte fått eller inte är i behov av en diagnos men ändå behöver anpassningen.

Det är upp till läraren, specialpedagogen, specialläraren och (i vissa fall) rektorn att besluta hur anpassningen tillgodoser elevens behov i klassrummet. Det är i första hand läraren som anpassar sin undervisning, specialpedagogen stöttar läraren och ger underlag. Specialläraren kan ta ut elever att arbeta med enskilt men också vara med under lektionerna i klassrummet och hjälpa läraren med eleverna (Berit)

Alla respondenter ansåg att en elev inte behöver ha en diagnos för att få anpassningar.

Alla barn idag får någon form av anpassning i skolan. Det är inte diagnosen som avgör barnets anpassning. Barnets behov och förutsättningar, diagnos eller inte, är det som avgör hur jag som lärare ska anpassa mig både i undervisningen och i mitt bemötande till eleven (Berit).

En respondent saknade stöd från en specialpedagog, medan en annan upplevde att hon fick mycket stöd av sin specialpedagog. Flera av respondenterna nämnde inte specialpedagogiskt stöd över huvud taget. Detta skilde sig mycket åt beroende på vilken skola de arbetade på.

Jag söker också stöd hos specialpedagog. Kom och titta och hjälp oss, hur ska vi tänka? Och det tycker jag att vi alltid har fått bra (Annika).

Man skulle ha en specialpedagog så man kunde få hjälp utav och kanske den är med i klassrummet och så, för de är ju sällan det nu (Camilla).

Respondenterna anser att specialpedagogiska anpassningar i undervisningen kan vara allt från hur läraren arbetar med praktiskt material till läromedel. Som lärare kan man inte låsa sig i att en och samma anpassning fungerar för alla barn som har svårigheter i klassrummet, uttalade respondenterna. Respondenterna talar om hur man som lärare måste vara flexibel, lyhörd och att de även måste ta till sig information från vårdnadshavare, kollegor och sina elever. Det är barnens behov som är i fokus när det kommer till de specialpedagogiska anpassningar som läraren tillämpar i undervisningen.

Anpassningar jag gör tillämpas inte bara på barn som har koncentrationssvårigheter utan kan anpassas till alla i klassrummet, det gäller att ha en "ryggsäck" med erfarenheter som lärare där man får plocka fram och anpassa sig själv efter eleverna (Berit).

Samtliga respondenter talar om att de ser praktiskt och konkret arbete varvat med regelbundna pauser som fördelaktig i undervisningen för alla elever, men i synnerhet för barn som har någon form av koncentrationssvårigheter. Genom att arbeta korta undervisningspass och införa pauser i undervisningen anser samtliga respondenter att de fångar sina elevers uppmärksamhet och nyfikenhet bättre.

Det är ju mycket praktiskt med för annars får man ju mata in informationen, man gör det med olika praktiska moment (Carina).

Man jobbar ju mycket praktiskt, de behöver ju röra på sig (Camilla).

Det behöver inte vara pauser utanför klassrummet, brain breaks som eleverna kan göra tillsammans eller enskilt ser jag som gynnsamt för mina elever (Bianca).

Samlingarna är huvudfokus för många av respondenterna, det är här de anser att de kan aktivera och informera eleverna. Sex av nio respondenter nämner att de har sina samlingar på mattan medan de tre andra nämner att eleverna får sitta där de känner sig bekvämast i klassrummet. Huvudfokus är bara att de ska lyssna och ta till sig informationen som läraren informerar om. Samlingen ser olika ut för alla respondenter men något gemensamt de har är att alla har schema och bildstöd på tavlan som de går igenom med eleverna.

Vissa elever kräver bildstödschema och bildstöd på sin bänk i klassrummet för att enklare följa dagen när vi har genomgång på tavlan (Bianca).

Respondenterna anser att det är viktigt att följa samma mönster varje dag, detta för barn som har koncentrationssvårigheter har ofta behovet att veta hur dagen ska se ut och inte ha oförberedda moment som kommer. Barn behöver även veta att en vuxen alltid finns till hands vare sig de är i klassrummet och arbetar eller i ett grupprum. Undervisningens upplägg ser olika ut för alla respondenter, men det finns vissa likheter som går att urskilja utifrån intervjuerna. Ett exempel är att elever som har koncentrationssvårigheter behöver veta undervisningens upplägg redan när lektionen börjar.

Genom digitala verktyg visar jag alla elever i klassrummet hur lång tid lektionen kommer att ta, målet, syftet och en liten checklista för barnen vad de ska göra på lektionen (Beatrice).

Cajsa, som arbetat i förskoleklass i cirka 23 år, talade om vikten av att de barn som har koncentrationssvårigheter inte ska behöva bli utpekade på något sätt. Hon belyste att i de undervisningssituationer som läraren planerar kan aktiviteterna ha en varierande form. Alla elever måste inte utföra momenten på samma sätt utan kan använda sig av olika förmågor. Respondenten talade om att den vuxne har ett ansvar när hen planerar sin undervisning så att det passar alla barn.

Man kan ju ha rörelsesånger och då har man inte bara krav på sig att man ska använda munnen utan man kan få lov att vara lite rörlig eller så...och att man har väldigt mycket praktiska moment (Cajsa).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att genom att följa samma rutiner och mönster varje dag i undervisningen gynnas dessa elever som har koncentrationssvårigheter. En elev behöver inte ha en diagnos för att läraren ska kunna applicera anpassningar i sin undervisning, uttrycker sig respondenterna. Det är genom samarbete och lyhördhet samt flexibilitet som läraren uttrycker att de arbetar med specialpedagogiska anpassningar.

7.1.3 Relationsskapande

Genom att skapa en relation till sina elever skapas en förståelse för hur undervisningens upplägg kan utformas på bästa sätt för att fånga elevernas behov. Samtliga respondenter ansåg att det var lättare att lägga fokus på relationen till barnen innan förskoleklassen blivit obligatorisk. Kraven har nu blivit högre genom att kunskapsmålen ska tillämpas direkt. Därmed har det blivit mer utmanande att hinna skapa relationer till eleverna eftersom kraven på samplanering av lektioner och dokumentationskraven blivit högre. Respondenterna talade om att snabbt skapa relationer till eleverna och förstå deras behov, erfarenheter och tankesätt kan läraren ligga steget före. Relationen är grunden till all undervisning i skolan. Därför är det viktigt att lägga fokus på relationens- och värdegrundsarbetet i början av terminen. Samtliga respondenter ansåg att detta var en viktig grundsten, relationen skapar en stabil grund.

Det gäller för mig att redan från början skapa relationer snabbt så att jag kan komma in i undervisningen. Relationen är det viktigaste innan undervisningen kan äga rum (Bianca).

Jag behöver tänka om och tillämpa en mer auktoritär roll i mitt arbete än innan när jag kunde fokusera på annat som relationer, nu är det ett mer vanligt klassrum (Beatrice).

Innan var det bara fokus på relationer och leken medan nu är det fokus på så mycket mer. Ställer större krav på mig och eleverna (Berit).

Utifrån intervjuerna med respondenterna framkommer det att de ser vikten av samspel mellan sig själva och sina elever. Beatrice talade om vikten av att förstå elevernas olika behov då de har olika förutsättningar och behov med sig in i klassrummet.

Jag och mina kollegor kan arbeta på olika sätt med eleverna, men vi har alla gemensamt att vi vill det bästa för våra elever. Vi har olika elever i våra klassrum och därför blir våra undervisningsupplägg olika men vi har samma syfte och utgångspunkt (Beatrice).

Respondenterna menar att samarbete med och mellan eleverna men också samarbete med kollegor lägger grunden för relationsskapande och lärarens undervisning, speciellt när det kommer till anpassningarna som tillämpas. Alla respondenter uttrycker att deras undervisning bygger på relationer och samspel med eleverna. De talar samtliga om att samspelet i klassrummet är grunden till ett framgångsrikt lärande för eleverna.

Jag måste anpassa min undervisning efter varje årskull jag får. Jag har alltid en grund som jag utgår ifrån där jag vill börja med eleverna, men sen anpassas min undervisning efter att jag har skapat relationer och ser samspelet mellan mig och eleverna (Anna).

Ett annat samspel som är viktigt i skolan som en av respondenterna tog upp är föräldraansvaret som också påverkar undervisningen. Vårdnadshavarna är skyldiga att se till sina barns bästa genom att eleverna är utvilade, mätta och välmående när de kommer till skolan. Det finns många olika orsaker till att eleverna kan ha svårt att koncentrera sig.

Har de sovit gott och ätit? Har de haft en bra morgon? Det är mycket sådant som föräldrarna ansvarar för, att det blir bra, så inte vi behöver ta det också, för då blir det inte så bra (Camilla).

Sammanfattningsvis uttrycker respondenterna att kraven har blivit högre vilket påverkar deras relation till sina elever. Samspel ligger till grunden för att skapa relationer och inte bara relationer med eleverna utan även med sina kollegor. Det är genom en relation till sina elever och kollegor som anpassningar tillämpas på bästa sätt utifrån elevens behov.

7.1.4 Klassrumsmiljön

Klassrummets utrymme och planlösning har stor betydelse för hur undervisningen kan utformas och genomföras för eleverna.

Utrymmet i klassrummet är väldigt begränsat. Där finns inget utrymme till ett tyst hörn, läshörn eller något grupprum. Detta gör min undervisning anpassning till barnen begränsat också speciellt till de barn som har behov av anpassningar när det kommer till små grupper eller tystnad (Anna).

Utrymmet i klassrummet är viktigt för hur man kan placera och undervisa eleverna. Ingen av respondenterna har samma klassrum eller samma planlösning i sitt klassrum.

Klassrumsmiljöerna skiljer sig mycket åt beroende på hur ny skolan är eller om den är renoverad eller inte. Respondenterna kan inte alltid påverka sina klassrum men de får göra det bästa av det. En av dem har grupprum anslutet till sitt klassrum, en annan har inget grupprum alls. En har ett litet klassrum medan en annan har ett stort klassrum med mycket utrymme. Vad läraren gör i klassrummet är det som de kan påverka, bord och stolar samt hur de håller sin undervisning.

I förskoleklassen har vi ju inte undervisning och sitta i bänkar och sitta i bänkar hela tiden och typ så utan vi har ju samlingar och då kan man ju alltid bredda basen med korta samlingar (Cajsa).

Något alla respondenter har gemensamt i sitt klassrum är samling och en matta till samlingen samt en tavla där de sätter bildstöd.

Genom att ha bildstöd på tavlan i form av schema och vad lektionerna kommer att vara varje dag får barnen en överblick på strukturen. Barn som har svårigheter blir oftast lugnare när de vet vad som kommer hända under dagen (Annika).

Sammanfattningsvis innebär det hur skolans klassrum är utformat och vilket utrymme som läraren har till sitt förfogande som gör hur läraren kan anpassa sitt klassrum till sina elever. Alla respondenter uttryckte sig att de har en samlingsplats på en matta med eleverna och där har de bildstöd så alla barn kan se. Därefter ser alla respondenternas klassrumsmiljö olika ut beroende på de förutsättningar de har.

7.2 Hur uttrycker sig lärarna att förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen (Lgr22) påverkat lärarnas arbete i förskoleklassen?

7.2.1 Lekens roll i förskoleklassen

Leken är något som nämndes i samtliga intervjuer och när det kom till huruvida leken har blivit påverkad av att förskoleklassen blivit obligatorisk gick åsikterna isär. Flertalet av respondenterna påpekade att tiden för lek har påverkats. De såg en skillnad på hur de arbetade med leken som ett lärandemoment tidigare och att det blivit mer skola nu, och därmed mindre tid till lek.

Innan var leken på något annat vis, men efter att det frångått leken ganska så mycket och de istället har skola och skolböcker och annat så blir det inte riktigt på det viset (Camilla).

Det har blivit mer skola än förskola i förskoleklassens undervisning. Detta har påverkat barnen stort genom att det blir mer att sitta vid bord och stolar än leka tillsammans. (Beatrice).

Det har blivit mer skolifierat än det var innan och jag har fått mer direktiv att följa som jag måste anpassa till barnen. Tidigare var det mer lek, nu är det högre krav (Bianca).

Endast en av respondenterna ansåg att hon fortfarande hade mycket tid till lek i sin

undervisning. Trots att förskoleklassen ändrats så har hon ändå medvetet valt att införa lekstunder eftersom hon ser leken som ett viktigt inslag i sin undervisning. På den skola där hon arbetar benämns det som “*elevens val*” då det är något som återkommer under deras hela skoltid. Då finns det en valmöjlighet att välja lek om eleven vill det.

Jag får in det i min klass. Jag har ju lekstunder [...] det kallar jag elevens val för det är en benämning som kommer högre upp i klasserna och då får de välja själva. Vad vill ni göra? (Aisha).

Samtliga respondenter såg leken som en viktig del i förskoleklassens utbildning. De menade att en sexåring har ett stort behov av att få leka och att behovet inte har ändrats över tid trots att utbildningens innehåll har gjort det. Flertalet av respondenterna var eniga om att trots att förskoleklassens innehåll ändrats över tid så är det ändå av stor vikt att fortfarande försöka föra in så mycket lek som möjligt i undervisningen. Även om leken fått en mindre plats i flertalet av respondenternas undervisningstid så ses ändå leken fortfarande som en av de viktigaste momenten för att en sexåring ska ta till sig sin utbildning och undervisning.

Likheterna är att vi fortfarande försöker tillämpa så mycket lek som vi bara kan i vårt schema och dagliga arbete (Berit).

De är sex år och det ligger dem varmast om hjärtat att man ska leka (Carina).

Undervisningen måste lekas in för att barnen ska anamma den och tillgodogöra sig den (Bianca).

Förskoleklass, kan jag känna, de är 6 år, förskoleklass ska vara mycket lek (Annika).

Sammanfattningsvis uttrycker alla respondenter att leken är betydelsefull för barnen som går i förskoleklass. Den obligatoriska utbildningen visade sig enligt lärarna bidra till mindre lek för sexåringarna. Detta på grund av att undervisningen sågs mer “skolifierad” än tidigare. Dock yttrade sig alla respondenter om leken som fortsatt viktig i undervisningen för barnen som går i förskoleklass.

7.2.2 Införandet av kartläggningsmaterial i förskoleklass

Samtliga respondenter var eniga om att kraven har ökat inom förskoleklassen sedan den blev obligatorisk. Samtliga berättar om att de nu har krav och förväntningar på sig att använda sig av Skolverkets material: *Hitta språket* och *Hitta matematiken* och att det är något som tar mycket tid. Respondenterna menar att kraven främst kommer från övriga kollegor på skolan, rektorer, vårdnadshavare och högsta ledningen. Kartläggningen ses som något ledningen var tvungen att införa när förskoleklassen blivit obligatorisk.

Det är ju inte bara att det har blivit obligatoriskt utan att vi fått kartläggningarna som ska göras. Vi har ju inga betyg eller uppnåendemål för förskoleklassen, men vi har ju ändå saker som skolan som helhet förväntar sig av oss att vi ska göra (Anna).

Alltså när den blev obligatorisk så blev det ju lite att även de uppe i ledning osv fick ett annat krav på sig att det skulle hända någonting med förskoleklassen. Då har det kommit att vi ska kartlägga (Cajsa).

Respondenterna upplever stress kring kartläggningen som ska genomföras. Det har blivit en stor skillnad för dem när det gäller vad de ska fokusera på och lägga mesta delen av sin tid på under höstterminen.

Sen kommer ju Skolverket också och vi får ju på oss mer uppifrån. Att Skolverkets material hade ju inte kommit om inte vi hade varit obligatoriska. Och det är också sådant som ska göras med matten och svenskan där, kollas av (Carina).

Ah, det är ju jättestor skillnad just det här med att nu är det ju hitta språket och hitta matematiken och det blir ju nu hela hösten håller vi på att screena dem (Camilla).

Respondenterna diskuterade också mycket kring att eleverna i förskoleklass trots allt endast är sex år och befinner sig i väldigt olika nivåer mognadsmässigt. Det har förut upplevts mer okej att välja vad de för in i undervisningen men nu finns inte valet att arbeta med bokstäver eller inte. Det obligatoriska införandet av förskoleklassen och de kartläggningar som det fört med sig har påverkat undervisningens innehåll. Kartläggningen ska göras vare sig eleven är mogen för det eller inte och kraven känns högre på både personal och elever. Tidigare var det mer ett inslag som de tog till om eleven visade intresse eller mognad för det.

Men hallå, låt dem vara 6 år, de är barn. Jag kan aldrig slå in kunskapen. De måste få mogna på ett lustfyllt sätt [...] För en sexåring är också en sexåring och en del är ju liksom inte ett dugg intresserade av bokstäver (Annika).

Sen den blev obligatorisk får vi faktiskt inte säga nej vi behöver inte jobba med bokstäver, Utan man får faktiskt jobba med bokstäver och är ålagda att göra det (Anna).

En av respondenterna lyfte även farhågor med att bedöma eleverna enligt Skolverkets material då det är tolkningsbart. Beroende på vem som utför testerna kan resultatet variera.

Vi är ju då 4 som ska kartlägga, tänker vi samma kring kartläggningen? Vad är det de vill ha? Var ska vi lägga ribban? (Annika).

Flera av respondenterna nämnde både för- och nackdelar med obligatoriska förskoleklassen. De flesta verkar ändå uppskatta att förskoleklassen har blivit mer tydlig med kartläggningsmaterial och vad som förväntas av dem i arbetsrollen. Det kan också medföra att de inser att de själva behöver kompetensutvecklas inom något område om det är någon kunskap de saknar. Flera av respondenterna såg också att den nya läroplanen och obligatorisk förskoleklass även resulterat i att det blivit en röd tråd för eleverna genom deras utbildning.

Det är också viktigt kunskapsmässigt med kartläggningar i matte och svenska [...] det som också är bra är att vi pedagoger får mera kunskap om vi behöver det för att göra så bra jobb som möjligt (Aisha).

Jag ser bara att kraven på oss lärare och eleverna har blivit jättestora. Det har varit en stor förändring men också en positiv förändring för oss lärare (Carina).

De flesta av respondenterna arbetade med Bornholmsmodellen i sin undervisning och en av respondenterna nämnde hur hon hade sett skillnad på eleverna om de fått utbildning i TIFT (tidig fonologisk träning) på förskolan eller inte. Detta hade hon även

uppmärksammat rektorn på, som är ansvarig på förskolorna vars barn hon tar emot till förskoleklass.

Vi kände ju det nn och jag när vi gjort de här screeningarna och vi visade resultaten för rektorn på förskolan, vilka som hade jobbat med TIFT, eller inte (Camilla).

Sammanfattningsvis uttrycker respondenterna att kraven har ökat i och med kartläggningarna som införts och att det också är något som de upplever som stressande och tidskrävande. Samtidigt uttrycker de en positiv känsla kring det då det medfört ett tydligare uppdrag för dem.

7.2.3 Förskoleklassen då och nu

När förskoleklassen blev obligatorisk bidrog det även till obligatorisk närvaro för eleverna. Respondenterna menade att det kan påverka eleverna som redan har det tufft på ett negativt sätt. Flera av eleverna hade kanske mått bra av en dag ledig mitt i veckan för att orka, men att det nu inte finns som ett alternativ. De flesta barnen går dessutom på fritids på eftermiddagen och blir hämtade lite senare. Det uttrycks en oro över att elever som är i behov av återhämtning inte får det på samma sätt nu som de kunde få tidigare.

Obligatoriskt blir också att man har högre krav på barnen, men barnen är ju fortfarande lika gamla som de var innan det blev obligatoriskt och lite det här att barnen som behöver en paus får inte den per automatik eftersom vi har en obligatorisk skola och alla föräldrar har inte möjlighet att sluta klockan 13 (Anna).

Flera av respondenterna belyste även känslan av att det är fler elever än tidigare som visar på svårigheter i förskoleklassen. Det är dock svårt att veta om det faktiskt är fler barn eller att det beror på att kraven är högre i den obligatoriska förskoleklassen och att barn i någon svårighet blir påverkade av hur förskoleklassen ser ut nu. Det verkar enligt respondenterna ha blivit lättare att uppmärksamma dessa elever tidigare än förut då de utmärker sig på ett annat sätt än vad de gjorde tidigare.

Jag kan tycka att det blivit fler som har svårigheter eller också är det för att man har mera krav (Camilla).

Eftersom kraven blivit högre så uppmärksammar vi fler och fler barn som har svårt att koncentrera sig [...] så här var det inte förut. Då uppmärksammade vi någon enstaka som visade sig senare ha fått en diagnos men nu är det betydligt fler de senaste åren (Beatrice).

Respondenterna berättade om hur samhället har sett på förskoleklassen genom åren. Tidigare sågs förskoleklassen som en bro in i skolans värld och därmed som ett mellanting mellan förskolan och årskurs ett. I och med ökade krav kan respondenterna nu se förändringar i det synsättet och att den här bron inte längre finns kvar på samma sätt.

För eleverna har det inte blivit någon skillnad mer än att kraven har blivit större och det har blivit ett stort hopp från förskolans värld till skolans värld [...] Kanske inte alla elever passar till dessa kraven. Det är då vi måste anpassa oss och backa och hitta mellanting mellan förskolan och skolans krav (Cajsa).

Respondenterna menar att när den här bron in i skolan togs bort blev förskoleklassen mer och mer som årskurs 1. Det kan då medföra att vissa viktiga lärandemoment som tidigare

bildat en mjuk övergång blir färre och färre. Den praktiska undervisningen och leken blir saker som får tas bort och det gick att urskilja en oro hos respondenterna kring det.

Kanske man ser att förskoleklassen blir som år 1. Då faller mycket det här med praktiska, leksituationer och att man kan lära sig genom lek (Cajsa).

Det är ju liksom väldigt mycket mera struktur på förskoleklassen, det är ju nästan så att man har börjat i skolan (Camilla).

Då mycket av det praktiska tagits bort har det därför blivit mer skola redan i förskoleklassen och eleverna får sitta mer i bänken och utföra skoluppgifter. Det här medför att glappet mellan förskoleklassen och skolan blivit mindre, dock glappet mellan förskolan och förskoleklassen har blivit större och att det har en stor påverkan på barnen.

Det har blivit mer skola än förskola i förskoleklass-undervisningen. Detta har påverkat barnen stort genom att det blir mer att sitta vid bord och stolar än tillsammans (Beatrice).

Respondenterna uttryckte även en viss oro för sin egen utbildning. Om förskoleklassen blir som en ny årskurs ett, kommer de då inte anses vara behöriga att undervisa förskoleklass längre. Det gav också en vidare tanke till hur det skulle bli för de äldsta barnen i förskolan. Skulle det kunna införas en förskoleklass redan för dem?

Om förskoleklass helt plötsligt är den nya ettan, så är inte jag behörig att jobba [...] men då har vi ju tappat det. Då blir ju 5-årsgruppen den nya förskoleklassen sen då (Annika).

Sammanfattningsvis har förskoleklassen förändrats genom att bli en obligatorisk utbildning för barnen, utifrån att den tidigare varit frivillig. Det framkom under intervjuerna att flera lärare uppmärksammat en ökning av barn som uppvisar koncentrationssvårigheter. Om det berodde på ökade krav med mer stillasittande undervisning och mindre lek samt mindre praktiska moment var tankar som respondenterna uttryckte, men som de endast reflekterade runt.

7.2.4 Ledningens styrning

Respondenterna upplever att det har skett en förändring och ett ökat intresse från ledningens håll. Många pedagoger blir ålagda att göra fler uppgifter och det är mer och mer saker som ska dokumenteras och det framgår i intervjuerna att det inte är en önskvärd förändring.

Ledningen har förändrats detta året och den nya rektorn vill tillämpa fler nya saker som alla ska göra. Så som vi ska skriva ner våra rutiner, när vi tar rast och skriva ner våra planeringstider och vad vi gör på planeringstiderna. Kollegorna har varit desamma sedan några år tillbaka men inte alla gillar när det blir förändringar från ledningen (Berit).

I och med de ökade kraven från ledningen och en ny läroplan som ska följas ser en av respondenterna att det nu krävs mer samarbete kollegorna emellan. Det är något de har fått arbeta med mycket för att kunna hitta rätt arbetssätt och struktur för en lyckad planering och ett bra samarbete.

Det tog tid för oss att komma in i en gemenskap och att hitta punkter som vi kunde

planera och genomföra. Förut planerade vi var för sig och hade inte samarbete med varandra mellan klasserna. Nu när vi är med i läroplanen krävs det mer samarbete med varandra för att synka (Beatrice).

De högre kraven har också medfört att ledningen har börjat komma med förslag på att barnskötare bör utbilda sig till förskollärare. Respondenterna uttrycker att förslaget har mottagits med olika reaktioner och alla är inte villiga att sätta sig i skolbänken och läsa en längre utbildning igen på äldre dagar.

Ledningen vill att barnskötarna går utbildning för förskoleklass, dock är detta valbart. Ingen har gjort det (Beatrice).

Det har förändrats för oss lärare när kravet kom att vi ska utbilda oss. Inte tid eller ork att sitta vid skolbänken igen och detta känns som att eleverna kommer drabbas om jag måste utbilda mig (Berit).

En av respondenterna kan se en fördel med ledningens krav och att det bidragit till ett bättre samarbete mellan kollegorna. Samarbetet har utvidgats till att förskoleklassen nu planerar tillsammans med hela lågstadiet och att det sker ett kollegialt lärande på ett annat sätt nu.

Jag har mer samarbete nu med mina kollegor, inte bara de jag arbetar med i förskoleklassen utan allihopa i vårt arbetslag F-3. Vi delar med oss av erfarenheter och förslag till varandra (Bianca).

En av respondenterna var dock missnöjd med hur ledningen såg på förskoleklassen och att det inte blivit någon skillnad när det blivit obligatoriskt. Ledningen har inte varit intresserad av förskoleklassens arbete eller sett förskoleklassen som något viktigt och inte tagit sig tid att besöka dem.

Och jag kan väl tycka att den ledningen som vi har haft har inte varit intresserad av förskoleklassen över huvud taget vad vi gör eller inte [...] Jag tror inte att de var nere hos oss, jo rektorn var väl nere i förskoleklassen en gång hos mig för då skulle hon titta på gardinerna [...] Det är väl det de har visat sig i förskoleklassen. Så intressanta är vi (Camilla).

Flera av respondenterna lyfte också att de haft åtskilliga rektorsbyten under åren och upplevde att de hela tiden fick anpassa sig till hur den nya ledningen ville styra. En respondent menade att pedagogerna ständigt fick vara flexibla och förhålla sig till nya rektorers ledarskap och syn på organisation. Samtidigt som hon försökte planera sin undervisning utifrån sina egna tankar och i samarbete med kollegorna, var hon också medveten om att hon hela tiden fick tänka nytt för att anpassa sig till de olika rektorerna som alla hade skilda arbetssätt och syn på undervisningen.

Så det har varit vartannat år vi har bytt rektor nu de sista åren (Cajsa).

Nu har vi precis bytt, det är fjärde eller femte chefen jag har nu sedan jag började jobba för 11 år sedan (Carina).

Den obligatoriska förskoleklassen har även lett till nya krav på personalen som i och med att den blivit obligatorisk har som uppgift att se till att barnen kommer. Om en elev har

hög frånvaro ska det utredas av vilken orsak och sedan arbetas vidare så att eleven kommer tillbaka och ökar sin närvaro.

Det som är, är väl också att alla barn ska vara hos oss, den här närvaroplikten som alla har. Vi får ett ökat ansvar i att se till att de faktiskt kommer också (Carina).

Ja, det har blivit det här att du får som pedagog krav med frånvaro och närvaro [...] hur många procent är den eleven borta och om det är någonting som jag behöver flagga för om de behöver stöd hemma eller vad det är som gör att eleven inte är närvarande (Aisha).

Sammanfattningsvis uttrycker respondenterna att det skett en förändring genom åren hur ledningen ser på förskoleklassen. De uttrycker också skillnader på hur engagerad rektorn är hos dem och vilka klasser som uppmärksammas mest i skolan.

8 Diskussion

8.1 Resultatdiskussion

Utifrån intervjuerna kan det dras paralleller mellan likheter och skillnader. Fokuset har främst varit att undersöka om respondenternas svar skiljer sig åt eller om de är eniga i sitt synsätt. Däremot har det inte undersökts likheter och skillnader mellan de tre kommunerna. Det har inte heller undersökts eventuella skillnader i uppfattningen mellan de olika professionerna, förskollärare och barnskötare, när vi har analyserat deras svar.

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat i relation till studiens forskningsläge och teorier. Jämförelse utifrån vad som framkom från respondenterna i resultatavsnittet kontra vad tidigare forskning och litteratur tar upp. Det som ligger till fokus är att besvara studiens syfte och forskningsfrågor.

8.1.1 Vilka anpassningar uttrycker sig lärarna göra i sin undervisning för elever som har koncentrationssvårigheter?

8.1.1.1 Generella anpassningar

Respondenterna uttalar sig om hur struktur och rutiner i undervisningen men samtidigt flexibilitet efter barnets behov och nivå är anpassningar som respondenterna alltid tillför i sin undervisning. Praktiskt deltagande, aktiviteter, introduktioner, lustfylld miljö, pauser, samarbete, individualisering och mycket mer är undervisningens anpassningar som tillför ett flexibelt och varierande kunskapsupptagande för eleverna, enligt respondenterna. Det är upp till pedagogen att anpassa sig och sitt klassrum efter elevernas behov och kunskapsutveckling. Barn som har svårigheter att koncentrera sig och behöver mycket rörelse, ljud eller inte ljud runt omkring sig, lever i sin "lilla bubbla" och har svårt att lägga sitt fokus på lektionen, det är dessa barn uttrycker sig respondenterna, som behöver mest anpassningar och som respondenterna behöver hitta ett undervisningsupplägg som gynnar dessa barn. Samtliga respondenter varierar sin undervisning med praktiskt och konkret arbete. Alla respondenter använde dagsöversikt med bildstöd för att alla barn skulle få större möjligheter att lyckas och förstå samt för att ge extra vägledning för dem med koncentrationssvårigheter. Koncentrationssvårigheter visar sig när individen inte kan fokusera på sin arbetsuppgift, menar Carlsson Kendall (2015). När andra saker runtomkring pockar på uppmärksamhet och eleven glömmer av det som var uppgiften från början för att istället ägna sig åt något nytt som händer kan vara ett tecken på diagnosen ADHD. McDougal et. al. (2022) fann i sin forskning att lärare som anpassar sig och har dialog med sina elever skapar bättre förutsättningar i sin undervisning när det kommer till de elever som har svårigheter. Det är genom flexibilitet och goda relationer som undervisningen planeras och anpassas ansåg respondenterna i denna studie. Enligt läroplanen i grundskolan (Lgr22) ska alla lärare ge sina elever förutsättningar att lyckas i skolan och nå kunskapsmålen genom att väcka nyfikenhet och se alla elevers behov.

McDougal et. al. (2022) och Huang och Diamond (2009) såg även i sina undersökningar att elever med diagnosen ADHD lär sig på bästa sätt då läraren och kamraterna inkluderar dem i undervisningen. Det stärker elevens självkänsla och självförtroende. Detta uttryckte respondenterna att de gör i sin undervisning för att få med alla elever men speciellt de barn som visar svårigheter. Respondenterna anser att elever som visar svårigheter har behov av att läraren eller en kamrat sitter nära dem för stöttning. En av respondenterna använder sig av stationer som grupparbete med sig själv och eleverna för fånga upp fler elever i sin undervisning samt att ge stöttning utifrån elevens nivå, en form av scaffolding (Vygotskij, 1998). Genom att arbeta på detta sätt arbetar denna respondent utifrån ett sociokulturellt perspektiv i sin undervisning, genom samspel och flera möjligheter i sin undervisning skapar respondenten ett socialt sammanhang (Vygotskij, 1998).

När respondenterna talar om rutin och struktur, talade de även om att följa samma mönster som en rutin i sina klassrum. Vare sig det var med läroböcker, digitala verktyg eller utifrån en modell, så följde de samma mönster i sitt undervisningsupplägg till sina elever för att skapa trygghet och rutin. Lundberg et. al. (2010) skriver om en modell som respondenterna använde sig av i denna studie, Bornholmsmodellen, där fonologisk medvetenhet skapar en positiv påverkan på elever. Genom att ha återkommande intensiv träning och följa ett mönster när det kommer till de språkliga funktionerna gynnar detta alla elever men framför allt till stor gagn för de som är i svårigheter. Elever som har koncentrationssvårigheter har behov av att följa samma mönster och veta vad som förväntas av dem för att hålla deras koncentration aktiv i undervisningen (Carlsson Kendall, 2015).

När det kommer till det sociokulturella perspektivet och den specialpedagogiska teorin kan man urskilja likheter, samspel, interaktion och lärarens betydelse för eleverna och undervisningen. Jacobsson och Skansholm (2019) skriver utifrån den specialpedagogiska teorin om hur samspel mellan olika parter öppnar upp möjligheterna för individen att få stöttning i sin omgivning. Säljö (2010) poängterar vikten utifrån det sociokulturella perspektivet ett samspel och interaktion mellan olika parter för att ett lärande av varandra skall uppstå. Respondenterna i denna studie hävdar också att samspel är en grundsten i undervisningen för att utvecklas, både för dem själva och för deras elever.

8.1.1.2 Specialpedagogiska anpassningar

Utifrån samarbete med specialpedagog och andra kollegor ansåg respondenterna att de fick hjälp till att hitta anpassningar som fungerade och varierade deras undervisning. Alla har de erfarenheter sedan innan, att anpassa sig och vara flexibla, dock ibland kan man låsa sig på samma sätt i sin undervisning uttryckte respondenterna. Genom att ha regelbundna pauser och korta undervisningspass har respondenterna fångat upp sina elever bättre i sin undervisning.

Kraven i förskoleklassen har ökat betydligt både på lärarna och på eleverna sedan den blev obligatorisk, ansåg respondenterna. Sjölund et. al. (2017) skriver att när kraven ökar

och förväntningarna blir högre på eleverna blir koncentrationssvårigheterna ofta tydligare och det är vanligt att elever utreds för diagnoser som ADHD. Vidare anser författaren att vårt samhälle har krav på att man ska kunna utföra flera saker i ett högt tempo utan att tappa tråden. Alla dessa olika komponenter spelar en roll i undervisningen och dessutom är det av stor vikt menar flera respondenter att ha med i sin förståelse om hur barnen ofta kommer från förskolans mer praktiska moment till att behöva sitta stilla längre stunder i förskoleklassens undervisning. Gemensamt för respondenterna i denna studie var att poängtera rutiner och tydlig struktur, detta för att eleverna ska känna sig trygga i den nya miljön och lära sig vad som förväntas av dem.

När respondenten gör specialpedagogiska anpassningar i sitt klassrum är det viktigt att inte eleven som är i behov av det känner sig utpekad, de flesta specialpedagogiska anpassningar gynnas av alla barn och kan därför användas som aktivitet till hela klassen. McDougal et. al. (2022) skrev i sin studie att kamrater är en viktig beståndsdel till ett lyckosamt lärande för barn som har svårigheter, därmed kan aktiviteter som tillämpas till alla i klassen vara gynnsamma för de barn som befinner sig i svårigheter. Dock är det viktigt för läraren att individualisera och se varje barns behov i relation till sina anpassningar som de gör eller tillämpas från en specialpedagog (Ackesjö & Persson, 2020).

En av respondenterna tog upp saknaden av specialpedagog medan en annan tog upp att den får mycket stöttning av sin specialpedagog. Resterande uttalade sig inte under intervjuerna om hur de arbetar med specialpedagogen, endast hur de använder sig av specialpedagogiska anpassningar. Det är enligt Skollagen (2010:800) ett krav på skolans verksamhet att där ska finnas speciallärare eller specialpedagog till lärarnas förfogande när det kommer till samråd om insatser, planering av stöd och uppföljning. Nu i efterhand uppmärksammades att respondenterna skulle fått det som en intervjufråga, hur samarbetet och hur verksamheten ser ut med specialpedagogen utifrån respondenten som tog upp saknaden av specialpedagog i sin verksamhet. Detta får undersökas i en annan studie.

8.1.1.3 Relationsskapande

Relationer är den röda tråden genom allt, arbetet och läroplanen. Det är ryggraden i pedagogiken. När förskoleklassen blivit obligatorisk menar Ackesjö, Lago och Persson (2023) att undervisningen som ska bedrivas ska vara en blandning mellan förskolans och skolans verksamheter, både lek och sociala relationer ska vara ett huvudfokus att arbeta utifrån i undervisningen. Respondenterna anser att kraven har blivit så stora att relationen och leken hamnar i bakgrunden då de måste lägga fokus på kunskaperna och förmågorna i undervisningen. Altun (2018) fick fram i sin studie att färdigheter som läsning, skrivning och matematik är betydelsefulla för elever att besitta för att bli förberedd till skolan. Detta kräver då från lärarna att bedriva en högre kravfylld undervisning. Det gäller för lärarna i skolan att se till vad barnen klarar av utifrån sin mognad, beteende och attityd. Ackesjö och Persson (2020) menar i sin studie att om läraren utgår från barnets mognad gäller det för läraren att snabbt hitta framgångsfaktorer som ökar barnets lärande.

Respondenterna anser då att förskoleklassen blir skolifierad direkt och hinner då inte med att skapa värdefulla relationer med sina elever. Alatalo (2017) skriver i sin studie att det gäller för skolan att vara förberedd och skapa en mjukstart för eleverna som kommer från förskolan in i skolans värld. Detta håller respondenterna i denna studie med om. Att arbeta med gruppen i början för att sedan gå in i individuella relationer med sina elever är något de flesta av respondenterna arbetar med, trots de höga kraven som respondenterna har på sig.

De barn i förskoleklassen som har koncentrationssvårigheter är det extra viktigt att snabbt skapa en god relation till. Respondenterna anser att genom att knyta goda relationer till dessa barn så når man enklare fram till dem för man ser deras behov. Ericsson (2006) skriver om ett kategoriskt perspektiv och menar då att det är eleven själv som har svårigheter och bara eleven själv som har bristen i att koncentrera sig. Inget i miljön kan påverka. Medan utifrån ett relationellt perspektiv är det relationen till eleven som gör påverkan på hur eleven koncentrerar sig. Utifrån respondenterna i denna studie kan man urskilja att de alla arbetar efter ett relationellt perspektiv, genom att skapa relationer i första hand och prata med sina elever kan respondenterna hitta sin väg till att nå fram till sina elever. Vidare talade respondenterna om hur viktigt det är att lärarna arbetar för att alla i klassen ska känna att de tillhör gruppen. För att läraren ska kunna ta reda på vilka anpassningar som gynnar eleven på bästa sätt, måste denne skapa en relation till och förståelse för eleven menar (McDougal et. al., 2022).

Den specialpedagogiska teorin och det sociokulturella perspektivet lägger båda fram relationsskapande som grundsten för samspel och för att kunna se elevens behov och kunskapsnivå vilket också respondenterna i denna studie poängterade.

8.1.1.4 Klassrumsmiljön

Studien visar att respondenterna observerat hur grupperna de tar emot på hösten ofta är "*spretiga*", det vill säga att flera av eleverna har svårt att sitta still och lyssna en längre stund, medan andra acklimatiserar sig till situationerna snabbare. Orsaker till detta kan vara många och ett exempel som respondenterna gav var att miljön ofta ser annorlunda ut när man börjar i förskoleklass, ett klassrum och färre vuxna. Kamraterna kommer från flera olika förskolor, kunskaperna som eleverna har med sig skiljer sig åt och hemförhållanden kan också påverka eleverna när de börjar i förskoleklass. Carlsson Kendall (2015) skriver om hur elever som har koncentrationssvårigheter där miljön runt omkring eleven är väldigt betydelsefull för deras koncentration. Det gäller att miljön i klassrummet är flexibel och läraren använder sig av sina anpassningar till att skapa en tilldragande och lugnande miljö för sina elever. Utifrån intervjuerna med respondenterna framkom det att de alla gör så gott de kan med det klassrum de har. Respondenterna kan inte ändra utformningen av sitt klassrum utan de kan bara göra det bästa med den planlösning som de har och göra anpassningar utifrån de förutsättningar som finns.

8.1.2 Hur uttrycker sig lärarna om hur förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan och den nya läroplanen (Lgr22) påverkat lärarnas arbete i förskoleklassen?

8.1.2.1 Lekens roll i förskoleklassen.

Det som framkom av samtliga respondenter var hur leken påverkats av det obligatoriska inslaget i förskoleklassen. Samtliga respondenter var eniga om att leken var det viktigaste inslaget i undervisningen för elever i förskoleklassen. Genom lek kommer mycket lärande in och det är också av stor vikt att eleverna får vara just sex år. Ackesjö (2013) framhäver dock att enligt läroplanen ska leken ha en stor central roll i förskoleklassen och att det mesta av undervisningen ska genomsyras av leken. Precis som Ackesjö (2013) betonar så är det så att även om förskoleklassen nu har en ny läroplan och tillhör grundskolan framhävs dock ännu leken som en viktig del i undervisningen (Lgr22). Dock var åtta av nio respondenter eniga om att leken inte längre har en lika stor plats då tiden istället måste läggas på andra krav och att praktiska inslag och lekmoment har blivit ersatta med kartläggningar och screeningar av eleverna. Endast en av respondenterna upplevde att hon fick in tillräckligt med lek i sin undervisning genom att schemalägga det medan de övriga åtta kände att leken fått en allt mindre plats trots att de alla såg vikten av att lära sig genom den för en sexåring. Även Säljö (2010) belyser vikten av sociala samspel såsom lek utifrån ett sociokulturellt perspektiv. För att optimera ett lärande krävs att flera tillsammans deltar i gemensamma aktiviteter och att det sker i det sociala spelet med andra där bland annat så kallad scaffolding (Vygotskij, 1998) kan iscensättas.

8.1.2.2 Införandet av kartläggningsmaterial i förskoleklass

Samtliga respondenter nämner kartläggningsmaterialet som den främsta skillnaden i förskoleklassen sedan den blev obligatorisk. Med införandet av kartläggningarna på höstterminen i förskoleklassen finns inte längre någon valfrihet för lärarna om de vill göra detta eller inte. De flesta respondenterna var dock positivt inställda till kartläggningarna, med tanke på att de tidigt kunde se vilka barn som behövde ha extra stöd i sin undervisning. Det som sågs som mindre positivt var att mycket av deras tid gick åt till kartläggningarna och att de numera var mer styrda av hur de skulle arbeta med undervisningen än innan, då de var mer fria att lägga upp undervisningen efter elevernas behov. Flera av respondenterna upplevde dessutom att de högre kraven på både lärare och elever medfört en stress för lärarna. Skolverkets syfte med införandet av kartläggningsmaterialet var att kunna garantera de tidiga stödinsatserna till de elever som är i behov av det (Skolverket, 2023b). Det blev tydligt i intervjuerna att respondenterna pendlade mellan den positiva och negativa följden av det. Även om tanken är god med att hitta elever i svårigheter så tidigt som möjligt menar respondenterna att vissa barn kanske inte är mogna för att ta till sig kunskap om bokstäver ännu då de trots allt bara är sex år.

8.1.2.3 Förskoleklassen då och nu

Flera av respondenterna upplever ett ökat antal elever som har koncentrationssvårigheter idag, mot hur det var för ett antal år sedan. De lyfter även tanken att det antagligen blivit mer påtagligt nu, då kraven i förskoleklassen har ökat. Precis som Hedevåg (2016) skriver så har dessa elever alltid funnits där i samma utsträckning men det är svårare för dem idag när kraven har ändrats. Eleverna utsätts för större informationsflöde idag och i och med det ökar deras stresspåslag vilket ger utlopp för vad vi vuxna upplever som en negativ påföljd, som till exempel koncentrationssvårigheter.

Synen på förskoleklassen har ändrats genom åren. Från att ha setts som en bro mellan förskolan och grundskolan börjar nu förskoleklassen mer och mer upplevas som årskurs 1. Respondenterna kände en oro inför det, då flera av respondenterna började ifrågasätta sin egen utbildning och om de skulle vara behöriga att få arbeta i förskoleklass om det skulle stramas åt ännu mer. Ackesjö (2013) problematiserar det i sin studie och kopplar det till hur vi ser på barnet. Tidigare sågs en sexåring som en mer lekande individ och nu finns förväntningar och krav på att de ska vara skolmogna. Respondenterna upplevde utvecklingen som skett både positivt och negativt och menar på att det har varit skönt att få en mer tydlig arbetsbeskrivning om vad som förväntas av dem. Flera av respondenterna såg också en möjlighet till att få mer kunskap inom sitt yrke medan andra visade oro för att bli tvingade till skolbänken igen.

8.1.2.4 Ledningens styrning

Respondenterna var eniga om att ledningen har ökat sina krav på förskoleklassen. Det upplevdes som att förskoleklassens undervisning kändes viktigare för ledningen nu och att det var fler moment som personalen var ålagda att göra. För flera av respondenterna har det medfört ett positivt samarbete med kollegorna då de i förskoleklassen nu mer ses som en del av grundskolans utbildning jämfört med tidigare. Endast en av respondenterna upplevde att rektorn inte var intresserad av förskoleklassen och därmed inte såg den som lika viktig som annan verksamhet på skolan. I läroplanen för grundskolan (Lgr22) står det också tydligt att rektor ska ansvara för och arbeta för ett samarbete mellan förskoleklassen och övriga skolans verksamhet. Trots det lever inte rektorerna upp till dessa förväntningar på alla skolor enligt våra respondenter.

För flera av respondenterna har det varit många rektorsbyten och det har medfört att de fått anpassa sig till den nya rektorns val av styrning. Det tar mycket energi från personalen att ofta behöva anpassa sin undervisning och tänka om. Saker hinner aldrig landa och arbetas färdigt med innan nästa rektor kommer och vill sätta sin prägel på organisationen.

8.2 Metoddiskussion

Studien har utgått från kvalitativa intervjuer med en hermeneutisk ansats. Det innebär att forskaren reflekterar över intervjufrågorna och analysen utifrån vad denne finner som entusiasmerande (Kvale & Brinkmann, 2009). När forskningsfrågorna konstruerades var

förberedelserna med metod, bakgrund och syfte delvis klart. Med förarbetet som grund togs nästa steg att formulera intervjufrågor som var relevanta för studien.

Från början fanns en ambition att utföra en pilotstudie vardera. Detta föll på grund av att inte tillräckligt många respondenter ville ställa upp på en intervju. Dessutom behövde intervjufrågorna och missivbrevet vara klara och godkända innan de skickades ut till rektorerna för att ansöka om tillåtelse att fråga deras pedagoger om deltagande i intervjuerna. När slutligen tre pedagoger från varje kommun gett sitt medgivande att delta i en intervju, hade veckorna på terminen för uppsatsskrivandet runnit iväg. Vi är medvetna om att en pilotstudie hade varit viktig för studien men den fick utgå för att kunna hålla tidsplanen.

Utifrån intervjuerna som genomfördes i studien uppmärksammades i efterhand att det varit mer gynnsamt om alla tre var närvarande under samtliga intervjuer. Detta var dock inte genomförbart då vi var utspridda i landet samt tiden räckte inte till. Klingberg och Hallberg (2021) beskriver hur den hermeneutiska analysen ska tolkas av vad som sägs mellan raderna och även ta fram det osagda vid intervjutillfället. Under studiens gång har det tagits i beaktande att det kan vara svårt att läsa mellan raderna på en intervju och få fram det tolkningsbara när forskaren själv inte varit med under intervjun.

I studiens intervjuer öppnades det upp med bakgrundsfrågor för att få respondenten att komma in i samtalet. Trost (2010) belyser vikten av att första intervjufrågan känns bekväm för respondenten. Frågorna lämnades ut i förväg till de som skulle intervjuas för att skapa en förberedelse och bekväm situation. Vi är medvetna om att svaren skulle kunna se annorlunda ut om frågorna inte skickats ut innan, men valde att ge respondenterna tillfälle att fundera och formulera sina svar i förväg.

Under arbetets gång träffades vi cirka en gång i veckan digitalt via Google Meet eller Zoom, där vi diskuterade och fördelade arbetsuppgifterna. Träffarna innebar också att vi kunde stämma av om vad som skrivits under veckans gång, samt fördelning av självständigt skrivande, läsande och inhämtning av litteratur. Vad beträffar det sistnämnda fanns det ett samarbete där förslag på vetenskapliga artiklar och forskning kunde läggas i ett gemensamt så kallat "*kladd-dokument*" på google drive. En reflektion som uppmärksammades under studiens gång var att det ibland tog mycket extra tid att scrollera i arbetet mot slutet, eftersom vi var och en för sig, oftast satt med endast en dator till hands. Det hade varit önskvärt med en dator att scrollera på och en dator att skriva på för att underlätta arbetet under processens gång.

8.3 Studiens kunskapsbidrag

Barn/elever med koncentrationssvårigheter i förskoleklass kan uppvisa dessa svårigheter på flera olika sätt i skilda undervisningsmiljöer under sin skoldag. Till exempel kan en elev som uppvisar koncentrationssvårigheter ha ett stort rörelsebehov, eleven kan på

grund av hemmiljön ha svårigheter med sin koncentration, eleven kan ha svårt med de exekutiva förmågorna, eller vara ett år yngre än sina klasskamrater och inte ha kommit så långt i sin skolmognad med mera. Orsakerna kan vara många och dagsformen är ytterligare något som kan påverka eleven. Därför behöver de som verkar runt eleven, som lärare, vårdnadshavare och andra vuxna i skolan, ha en helhetsbild och förstå att det kan vara skilda orsaker till koncentrationssvårigheter.

I studien framkom att anpassningarna delvis utgick från lärarnas egna beprövade erfarenheter och kunskaper. Det var bara en respondent som uttalade sig om att stöd från specialpedagog saknades medan en annan yttrade att de fått mycket stöttning från specialpedagogen. De resterande respondenterna gav inget uttalande om specialpedagogens inflytande på deras arbete. Där var ingen konkret fråga om detta från intervjuguiden, något som i efterhand har reflekterat och som vi i efterhand har sett varit gynnsamt för studiens resultat om det varit med.

Det obligatoriska införandet av förskoleklassen har medfört att leken blivit påverkad. Flera av respondenterna ansåg att leken fortfarande är ett av de viktigaste momenten i elevernas undervisning, men att den obligatoriska förskoleklassen numera hade fått ett större fokus på stillasittande aktiviteter som läroböcker och läsning.

Det blev också påtagligt att det obligatoriska införandet av förskoleklassen har påverkat kraven och att det medfört mer dokumentation för lärarna som de uttrycker sig i denna studie. Det positiva som respondenterna uttrycker är att deras arbetsuppgifter blivit tydliga och att de vet mer vad som förväntas av dem. Samtidigt belyser de en oro över hur det ska bli på sikt med vilken yrkeskategori som ska arbeta i förskoleklass och om de ska behöva gå tillbaka till skolbänken för att vara behöriga. På flera skolor var det återkommande rektorsbyten som lärarna fick anpassa sig till. Rektorerna hade skilda arbetssätt och flera av respondenterna menade att rektorerna främst inriktade sig på arbetet i skolan från år ett snarare än på förskoleklassen.

Resultatet visade att de flesta av lärarna fortfarande anser att leken är viktig för elevernas undervisning i förskoleklass. Flera av lärarna varierade undervisningen mellan teoretiska och praktiska moment. De använde sig också av en arsenal av olika anpassningar för att inkludera barn med koncentrationssvårigheter i undervisningen. De flesta av lärarna poängterade att alla elever gynnas av anpassningar som pauser, bildstöd, tydlig struktur och rutiner med mera. Lärarna var eniga om att den obligatoriska utbildningen för elever i förskoleklass bidragit till högre krav, bland annat genom kartläggningsmaterialets införande där lärarnas uppdrag blivit tydligare och med arbetsuppgifter som de blivit ålagda att utföra samt för eleverna i förskoleklass som ska kartläggas oavsett ålder och mognad. De flesta av lärarna upplevde det positivt att kartläggningarna bidrog till att fånga upp barnen i ett tidigt skede för att förebygga och främja det fortsatta lärandet. Dock visar studien på att specialpedagogiska anpassningar inte hade någon framträdande roll i lärarnas undervisning. Det framkom inte tydligt i vilken utsträckning

specialpedagogen var delaktig i förskoleklassens undervisning. Något som diskuterades i efterhand, bland annat när resultatet analyserades. Följaktligen uppkom diskussionen och i efterhand hade en fråga om specialpedagogens roll i förskoleklassens undervisning varit intressant att ha med och skulle säkerligen bidra till en djupare inblick i lärarnas arbete med extra anpassningar.

Sammanfattningsvis har denna studie bidragit till ökad kunskap och en djupare inblick i hur pedagoger arbetar med extra anpassningar i förskoleklass samt hur de upplever sin arbetsituation sedan förskoleklassen blivit obligatorisk och ingår i grundskolans läroplan. Förhoppningsvis kommer studien även att vara till nytta och lärdom för alla yrkeskategorier som fattar beslut om och arbetar med elever i förskoleklass.

8.4 Förslag till vidare forskning

I en kommande studie vore det intressant att även intervjua rektorer, specialpedagoger, elevhälsoteam (EHT) och elever för att undersöka deras syn på förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan. Det skulle ge oss en bredare bild av hur den förändrade skolan har påverkat eleverna och lärarna i förskoleklass. Vidare skulle en djupare undersökning av hur det specialpedagogiska stödet från specialpedagog och EHT ser ut på de olika skolorna vara givande och tankeväckande.

Med tanke på att förskoleklassens obligatoriska etablering i grundskolan endast existerat i fyra år skulle det vara intressant att undersöka påverkan längre fram. Det vore intressant att se om det ger en positiv effekt att vi numera identifierar elever som har koncentrationssvårigheter tidigare. Eller om det får en negativ effekt att vi tar ifrån barnen tid till lek i allt tidigare ålder.

Denna studie har undersökt hur pedagogerna i förskoleklassen uttrycker hur de arbetar med barn som har koncentrationssvårigheter i förskoleklassmiljön. Det vore intressant att undersöka barn som har koncentrationssvårigheter i miljön på fritids. Flera av barnen/eleverna som går i förskoleklass fortsätter ju sin dag i fritidsverksamheten och där är ofta grupperna betydligt större än i förskoleklass och aktiviteterna mer valbara.

Referenser

Ackesjö, Helena. "Från Förväntningar till Motstånd Och Anpassning. Fyra Barns övergångar till Och Från Förskoleklass." *Nordisk Barnehageforskning* 6.15 (2013): 1.

Ackesjö, Helena, and Sven Persson. "Från Den Omogna Sexåringen till Den Skolpliktiga Förskoleklasseleven – En Dokumentanalys Av Sexåringen I Det Svenska Utbildningslandskapet Från 1940-tal till Idag." *BARN - Forskning Om Barn Og Barndom I Norden* 38.1 (2020): 71-87.

Ackesjö, H., Lago, L., Persson, S. (2023) *Förskoleklassens uppdrag*. Skolverket https://www.skolverket.se/download/18.645f1c0e17821f1d15c38c7/1623225438362/fo_rskoleklassens-uppdrag-2.pdf (hämtad: 2023-12-12).

Ahlberg, Ann (2013) *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik - att bygga broar*. Malmö: Liber.

Alatalo, Tarja. "Förskollärares Och Grundskollärares Uppfattningar Om Undervisning Och Lärande I Förskoleklass." *PEDAGOGISK FORSKNING I SVERIGE* 22.1/2 (2017): 79-100.

Allwood, C (2021). Den kvalitativa ansatsens plats i vetenskapsteorin. I G. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder. Helt enkelt!* (s. 53-72). Studentlitteratur.

Altun, Dilek. "A Paradigm Shift in School Readiness: A Comparison of Parents', Pre-service AndIn-service Preschool Teachers' Views." *International Journal of Progressive Education* 14.2 (2018): 37-56.

Anton, M. "The Discourse of a Learner-centered Classroom: Sociocultural Perspectives on Teacher-learner Interaction in the Second-language Classroom." *The Modern Language Journal* (Boulder, Colo.) 83.3 (1999): 303-18.

Blotnicky-Gallant, P., Martin, C., McGonnell, M., & Corkum, P. (2015). Nova Scotia Teachers' ADHD Knowledge, Beliefs, and Classroom Management Practices. *Canadian Journal of School Psychology*, 30(1), 3–21.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3:e uppl). Malmö: Liber.

Bråten, I. (red) (1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Studentlitteratur, Lund

Carlsson Kendall, G. (2015). *Elever med neuropsykiatriska svårigheter: vad gör vi och varför?*. (1. uppl.)

Ericsson, I. (2006) "Koncentrationsförmåga ur ett relationellt perspektiv", *Educare*, (1), s. 38–53. <https://ojs.mau.se/index.php/educare/article/view/450> (Hämtad 2022-10-25).

Gillberg, C. (2018). *Essence: om autism, adhd och andra utvecklingsavvikelser*. (Första utgåvan).

Hedevåg, K. (2016). *När mallen inte stämmer*. (Första upplagan). [Ytterby]: Hedevågpedagogik.

- Huang, Hsin-Hui & Diamond, Karen E. (2009) Early Childhood Teachers' Ideas about Including Children with Disabilities in Programmes Designed for Typically Developing Children. *International Journal of Disability, Development and Education*, volym 56, nr 2, s. 169–182.
- Häggström, I, Lundberg, I. (2003). *Språklekar efter Bornholmsmodellen – handledning*.
- Jacobsson, K., & Skansholm, A. (2019). *Handbok i uppsatsskrivande för utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur.
- Kallberg, Pernilla, (2018). *Två lärarkategoriernas arbete med sociala relationer i övergången från förskoleklass till årskurs 1*, Mälardalen University, Diss. Mälardalens högskola, Västerås
- Kvale, S & Brinkmann, S. (2013) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB
- Lundberg, Ingvar, Pernilla Larsman, and Anna Strid. (2010) "Development of Phonological Awareness during the Preschool Year: The Influence of Gender and Socio-economic Status." *Reading & Writing* 25.2 (2012): 305-20.
- Lundström, Tommy, and Patrik Karlsson. "ADHD På Kartan: Om Geografiska Skillnader Medicinering till Barn Och Unga." *Social-medicinsk Tidskrift* 92.5 (2015): 553-65.
- McDougal, Emily, Claire Tai, Tracy M. Stewart, Josephine N. Booth, and Sinead M. Rhodes. "Understanding and Supporting Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) in the Primary School Classroom: Perspectives of Children with ADHD and Their Teachers." *Journal of Autism and Developmental Disorders* (2022): Journal of Autism and Developmental Disorders, 2022.
- Nyström, M. (2021). Hermenuetik. I G. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder. Helt enkelt!* (s.231-256). Studentlitteratur.
- Regeringens proposition (1997/98:6) *Förskoleklass och andra skollagsfrågor*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/a1f08ee1ea2b4f1abdbee9d1f6d8253d/prop.-1997986> (hämtad 2023-09-10).
- Sjölund, A., Jahn, C., Lindgren, A. & Reuterswärd, M. (2017). *Autism och ADHD i skolan: handbok i tydliggörande pedagogik*. (Första utgåvan).
- SFS (2010:800) Skollagen.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/ (hämtad 2023-09-10).
- Skolverket (SKOLFS 2010:37) *Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/regler-och-ansvar/sok-forordningar-och-foreskrifter-skolfs/svid12_6bfaca41169863e6a6595a/2062829119/api/v1/download/senaste-lydelse/2010:37 (hämtad 2023-09-10)

Skolverket (2022) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22*. Skolverket

Skolverket (1998) *Läroplan för förskolan - LPfö98*. Skolverket.

Skolverket (2023a) *Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet 2023*.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=11810> (hämtad 2023-09-10)

Skolverket (2023b) *Kartläggning i förskoleklass*.

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskoleklassen/kartlaggning-i-forskoleklassen>

(hämtad 2023-11-18).

SOU (2016:59) *På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/09/sou-201659/> (hämtad 2023-11-20).

SOU (2020:63) *Barnkonventionen och svensk rätt*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202063/> (hämtad 2023-11-20).

SOU (2021:33) *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/05/sou-202133/> (hämtad 2023-11-20).

Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken- Ett sociokulturellt perspektiv*. ScandBook, Falun 2010

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsutskottets betänkande (2017/18:UbU7), *Skolstart vid sex årsålder*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/skolstart-vid-sex-ars-alder_H501UbU7/html/ (hämtad 2023-11-20).

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Vetenskapsrådet

Wolff, U. (2020). *Tift: tidig fonologisk träning i förskolanHandledning för träningsprogrammet för 4-åringar*. Stockholm: Elanders.

Wolff, Ulrika, and Jan-Eric Gustafsson. "Early Phonological Training Preceding Kindergarten Training: Effects on Reading and Spelling." *Reading & Writing* 35.8 (2022): 1865-887.

Bilagor

Bilaga 1- Missivbrev

Hej, vi är tre studenter från specialpedagogprogrammet på Göteborgs universitet. Vi är inne på vår sista termin och ska skriva ett examensarbete. Syftet med arbetet är att undersöka vad ett antal lärare har för uppfattning om förskoleklassens obligatoriska integrering i skolan och hur det har påverkat arbetet med de elever som har koncentrationssvårigheter. Vi vill undersöka om du som lärare uppfattat någon påverkan eller förändring hos dessa elever de senaste åren, jämfört med tidigare. Vi har valt att fokusera på lärare som arbetat i förskoleklass i minst fem år så att de har upplevt eventuella förändringar och undersöka hur du som lärare anser att du på bästa sätt kan stötta dessa barn före och efter förändringen.

Vi har fördjupat oss i forskning och litteratur kring det aktuella ämnet och vill nu genomföra en empirisk undersökning med lärare i förskoleklass, deras uppfattning, kunskap, utbildning och erfarenhet. Intervjuerna kommer att bestå av aktuella frågor utifrån syftet. Vi vill att du som lärare tänker tillbaka hur din förskoleklass såg ut och hur du anpassar din undervisning till eleverna, både nu och innan förskoleklassen blivit obligatorisk. Intervjuerna tar 45-60 minuter och vi hoppas att du har möjlighet att delta. Vi vill helst träffa dig som deltagare men vi erbjuder även att intervjuerna kan utföras digitalt.

I vår studie tar vi hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Det innebär att det är frivilligt att delta och att du som deltagare kan avbryta intervjun och ditt deltagande när du vill och att ditt deltagande kommer vara helt anonymt eftersom vi inte nämner några namn, skolor eller kommuner i vårt arbete. Intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål. Intervjuerna kommer att spelas in, via telefon eller surfplatta. När vårt arbete är godkänt och klart, kommer vi att radera det inspelade materialet.

Vi hoppas att du vill delta i vår undersökning och bidra till ökad kunskap om ämnet. Om du har några frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta oss för mer information.

Med vänliga hälsningar,

Zandra Bengtsson, zanlii1992@gmail.com

Christina Ström Nilsson, kicki_skephult@telia.com

Helen Allansson, helen.h_79@hotmail.com

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

1. Hur länge har du arbetat i förskoleklass?
2. Vilken utbildning har du och när tog du examen?

Besvarar forskningsfråga 1:

3. Finns det barn i din förskoleklass som har koncentrationssvårigheter? Hur yttrar de sig?
4. På vilka sätt varierar du undervisningen så att den gynnar elever som har koncentrationssvårigheter? Metoder? Läromedel? Anpassningar?
5. Vilka utmaningar stöter du som lärare på i din undervisning när det gäller barn som har koncentrationssvårigheter? Hur löser du dem?

Besvarar forskningsfråga 2:

6. Hur ser du att förskoleklassen förändrats sedan den blev obligatorisk?
7. Hur har det påverkat din profession?
8. Hur ser övergången/överlämningen ut från förskolan till förskoleklassen? Har detta förändrats sedan förskoleklassen blivit obligatorisk?
9. Upplever du att samarbetet med kollegor ser annorlunda ut när undervisningen planeras och genomförs i förskoleklass med nya läroplan gentemot den gamla läroplanen?
10. Har det blivit någon skillnad organisatoriskt i ditt arbete? Har ni samma ledning och pedagoger som tidigare?
11. Vilka skillnader och likheter kan du identifiera i förskoleklassen från att den tillhörde förskolans läroplan till att den nu tillhör skolans?
12. Ser du någon skillnad på dina elever som har koncentrationssvårigheter eller extra anpassningar sedan förskoleklassen har blivit obligatorisk?
13. Kan du se några skillnader i hur eleverna som har koncentrationssvårigheter tillgodogör sig undervisningen om man jämför med hur det såg ut då i förhållande till hur det ser ut nu?
14. Om du fått bestämma - hur hade du velat att förskoleklassen var idag?